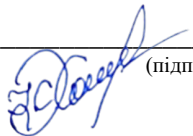

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені В. Н. КАРАЗІНА
ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНИХ МОВ
Кафедра романо-германської філології

Рекомендовано до захисту
Протокол засідання кафедри № 6
від «5» грудня 2024 р.
Завідувач кафедри Холмогорцева І.С.
(прізвище та ініціали)

 (підпис)

КВАЛІФІКАЦІЙНА МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

**ФОНЕТИЧНІ ТА ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ
БАВАРСЬКОГО ДІАЛЕКТУ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ**

Виконавець:

студентка: II курсу магістратури,
групи НМП-61
Куцина Катерина Олександрівна

Керівник роботи:

кандидат філологічних наук, доцент кафедри
романо-германської філології
Оніщенко Наталія Анатоліївна

Підсумкова оцінка:

за національною шкалою:
кількість балів: __99__

Кваліфікаційну магістерську роботу захищено на засіданні Екзаменаційної комісії

Протокол № _3_ від «_11_» _грудня 2024 р.

Голова Екзаменаційної комісії

(підпис)

Овсієнко Л.О.

(прізвище та ініціали)

Харків – 2024

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
 РОЗДІЛ I. ІСТОРИЧНЕ ТА СОЦІОКУЛЬТУРНЕ ЗНАЧЕННЯ БАВАРСЬКОГО ДІАЛЕКТУ В СУЧАСНІЙ НІМЕЧЧИНІ	 6
1.1. Поняття "діалект" та різноманітність діалектів у сучасній Німеччині...	6
1.2. Історичне підґрунтя формування баварського діалекту.....	11
1.3. Географічне поширення баварського діалекту.....	14
1.4. Типологія баварського діалекту та його соціокультурне значення.....	15
 Висновки до розділу I.....	 19
 РОЗДІЛ II. ЛІНГВІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ БАВАРСЬКОГО ДІАЛЕКТУ	 21
2.1. Фонетичні особливості баварського діалекту	21
2.2. Лексико-семантичні особливості баварського діалекту	26
2.3. Граматичні особливості баварського діалекту	29
2.3.1. Словотвір у баварському діалекті.....	29
2.3.2. Відмінювання іменників у баварському діалекті.....	31
2.3.3. Відмінювання дієслів, часові форми та спосіб дії у баварському діалекті	32
2.3.4. Синтаксис баварського діалекту.....	33
 Висновки до розділу II.....	 35

РОЗДІЛ ІІІ. ТЕКСТОВІ ФУНКЦІЇ ДІАЛЕКТИЗМІВ.....	37
3.1. Функціональні аспекти діалектизмів у тексті.....	37
3.2. Текстові функції баварського діалекту у різних жанрах.....	43
 Висновки до розділу ІІІ.....	 50
 Загальні висновки.....	 52
Список використаної літератури.....	56
 Додатки.....	 64

ВСТУП

Сучасна німецька мова під впливом низки історичних подій зазнала значного розвитку. Кожне слово є результатом певних змін у суспільстві, які спричинили за собою як позитивні, так і негативні наслідки для світу. Протягом багатьох століть деякі регіони Німеччини перебували в складі різних держав, внаслідок чого сучасні федеральні землі розвивалися в різних напрямках стосовно економіки, мови та традицій. Об'єднання ФРН та НДР запустило процес з'єднання німецьких регіональних культур та часткової уніфікації населення, але діалекти збереглися й досі.

Актуальність дослідження полягає в тому, що територіальні діалекти продовжують своє існування та мають свої відмінності в лексиці, фонетиці, а також граматиці. Їхнє вивчення є важливим кроком для розвитку соціолінгвістичної компетенції людини, яка вивчає німецьку мову.

Об'єкт дослідження становить баварський діалект.

Предмет дослідження складають фонетичні, лексико-семантичні та граматичні особливості баварського діалекту на прикладі речень зі статей у журналах і газетах, а також функціональні аспекти діалектизмів у різних типах текстів.

Мета дослідження полягає у визначенні фонетичних, лексико-семантичних і граматичних особливостей баварського діалекту в німецькомовних газетах та журналах, дослідженні функцій діалектизмів у різних жанрах тексту та зумовлює розв'язання таких завдань:

- дослідити поняття «діалект» та різноманітність сучасних німецьких діалектів;
- простежити історичні аспекти формування баварського діалекту та його географічне поширення;
- встановити типи баварського діалекту та його соціокультурне значення;

- проаналізувати фонетичні, лексико-семантичні та граматичні особливості баварського діалекту в порівнянні зі стандартною німецькою мовою;
- дослідити поняття «функції тексту»;
- проаналізувати основні функції вживання баварських діалектизмів у різних типах тексту.

Матеріал дослідження становлять тлумачні словники української та німецької мов, дослідження таких учених як Г. Шмід, Л. Цехетнер, А. Аугустин, В. Вільман, Т. Похитун, К. Бюлер, Ю. Лотман тощо, для практичної частини даної роботи були використані матеріали з німецькомовних медіа, написані баварським діалектом, а також окремі слова та цілі речення зі статей німецькомовних газет і журналів, подкастів та відеоматеріалів, що були опубліковані з 2014 по 2023 рік.

Для досягнення цих завдань було використано наступні методи дослідження: 1) метод суцільної вибірки з лексикографічних джерел – для формування корпусу дослідження. 2) порівняльний метод – для визначення відмінностей діалектних форм від мовного стандарту 3) описовий метод – для викладення мовних фактів 4) аналітичний метод – для вивчення та аналізу наукової та спеціальної літератури 5) метод синтезу – для створення класифікації.

РОЗДІЛ I

ІСТОРИЧНЕ ТА СОЦІОКУЛЬТУРНЕ ЗНАЧЕННЯ БАВАРСЬКОГО ДІАЛЕКТУ В СУЧАСНІЙ НІМЕЧЧИНІ

1.1. Поняття "діалект" та різноманітність діалектів у сучасній Німеччині

Мова є засобом спілкування та спільним культурним надбанням народу, а також відображає соціальні процеси розвитку країни [4, с. 364]. Вона спрощується, змінюється, постійно відтворюється, але обов'язково зберігає сліди з минулого. Передусім мова є міжособистісною комунікацією, яка представляє собою набагато ширше поняття, ніж просто процес обміну інформацією [8, с. 265].

Сім'я – це перше та найближче мовне оточення, але люди також спілкуються у більших спільнотах: групах, регіональних співтовариствах тощо. Як наслідок, виникають регіональні мови, які формуються під впливом умов і способу життя. Вони називаються діалектами. Таким чином, діалект виражає почуття ідентичності та приналежності до певного регіону, а також має символічну цінність.

Дати точне визначення поняттю «діалект» досить непросто, адже для цього необхідно врахувати цілу низку критеріїв:

- історію мови (до стандартної мови);
- граматико-лексичні можливості (відмінні від можливостей стандартної мови, іноді більш обмежені);
- просторове поширення (прив'язане до місцевості);
- соціальний клас користувачів;
- сфера використання (усна, сімейна);
- комунікативний діапазон (сфери спілкування) [36, с. 18].

У своїй роботі Йозеф Берлінгер дав наступне визначення діалекту: «Діалект – це мова, яка завжди передує писемній мові, обмежена у граматичному

плані, зустрічається в нижчих і середніх класах суспільства, прив'язана до місцевості, реалізується переважно усно в повсякденних сферах життя» [19].

Визначення «діалекту» варіюються від словника до словника. Наприклад, український тлумачний словник трактує значення наступним чином: «Діалект – місцевий різновид мови; говірка» [Словник української мови: в 11 томах, с. 294].

Словник-довідник В. Жайворонка надає таку дефініцію: «Діалект – різновид загальнонародної мови на противагу унормованій літературній мові; також місцева говірка» [Словник-довідник, с. 185].

Згідно зі словником *Duden* «діалект – група варіацій мови з певною лінгвістичною схожістю» та «регіональний варіант мови» [Duden, переклад К. К.].

З усіх визначень можна виокремити такі схожі риси: протиставлення нормованій літературній мові, приналежність тільки до певного регіону та наявність системи власного спілкування з власним лексичним і граматичним наповненням.

Через те, що зазвичай діалекти характеризуються власним лексичним, фонетичним та частково граматичним (на рівні розмовної мови) складом, що притаманно всім мовам світу, дуже важко знайти критерії для розмежування говірок і мови.

Як правило, вирішенням даного питання є ступінь розуміння ідіом. Якщо носії різних ідіом добре розуміють один одного, тоді вони належать до однієї мовної групи, але говорять різними діалектами. Якщо ні, тоді різними мовами.

Під час переїзду з одного регіону в інший або за кордон існує можливість зустріти таке явище як «напівкомунікація». Це певна багатомовність між близько спорідненими мовами. У цьому випадку кожен із комунікантів поступається рідною мовою для того, щоб зрозуміти іншого та налагодити комунікацію між один одним. Це явище нерідке серед німецької та нідерландської, слов'янських, скандинавських та інших мов [25].

Активне вживання діалектів у культурному житті, наприклад, у театрі, музиці, газетах, призводить до того, що вони можуть виходити за межі як

побутового спілкування, так і за межі свого ареалу вживання. Проаналізувавши німецькомовні джерела, можна дійти висновку, що найкращий спосіб для популяризації діалекту серед молоді є адаптація народних звичаїв і традицій у мистецтві до їхніх потреб та вподобань. Ця тенденція дає можливість зробити прогноз, що в майбутньому територіальні діалекти набудуть широкого вжитку та використовуватимуться в культурному житті значно більше [22, с. 33].

Деякі користувачі баварського діалекту іноді вважають, що вони розмовляють незалежною мовою, а не діалектом німецької мови. Дослідники дотримуються думки, що він не може бути окремою мовою.

Одним з аргументів для цього слугує те, що якщо б баварський діалект дійсно був незалежною мовою, тоді Німеччина була би багатомовною, наприклад як Швейцарія, де офіційно затверджені чотири мови. Тоді баварський діалект слід було б також вважати самостійною мовою разом із тюрінзьким, гессенським, нижньосаксонським та іншими діалектами. Якби баварська мова мала статус автономної мови, тоді федеральна земля Баварія незабаром проголосила би свою мовну незалежність. Що могло б відбутися після здобуття офіційного статусу мови важко передбачити, але не виключена можливість того, що згодом федеральна земля прагнула б територіальної незалежності.

Ще одним аргументом, що діалекти не є самостійними мовами, є той факт, що діалекти в свою чергу поділяються на піддіалекти. Неодноразово проводилися спроби стандартизації, але вони не привели до жодного життєздатного результату. Діалекти з різних причин уникають стандартизації. Між сусідніми говірками існують перехідні зони. Їдучи з одного селища в інше, що перебувають на межі двох різних діалектів, можна помітити певні нюанси звучання, але не разючі відмінності в лексиці та граматиці. Діалектні ареали змінюються поступовими переходами від села до села та міста до міста.

На жаль, не можна так сказати про мови. Німецька та французька, німецька та чеська, німецька та польська, німецька та датська мови розділені мовними кордонами, які можуть збігатися чи не збігатися з державними кордонами. Окремим випадком з історичних причин є німецько-голландська

мова. Тут немає повного розуміння двох народів, але щонайбільше вибіркові впливи по обидві сторони кордону, які в основному обмежуються лексикою, оскільки слова є «наймобільнішою» частиною мови і можуть бути легко перейняті з іншої мови [30, с. 17].

Баварський діалект разом із швабським, тюрінзьким, гессенським та низкою інших діалектів «підкорюються» стандартній німецькій мові. Зокрема, незалежно від регіону Німеччини, газети, наприклад, *Neue Zürcher Zeitung*, *Berliner taz*, *Fränkischer Tag*, *Süddeutsche Zeitung* тощо, друкуються літературною мовою. Тому як баварець, так і вестфалець зрозуміють будь-яку з них. Шкільні підручники в Федеративній республіці Німеччина також уніфіковані. У газетах і книгах орфографія та граматики стандартизовані, наскільки це можливо. Тож наразі немає вагомих лінгвістичних аргументів, щоб класифікувати баварський діалект як окрему мову.

Діалекти тісно пов'язані з історичним та культурним розвитком певного регіону. На території Німеччини проживали різні племена: франки, сакси, шваби, алемани, баварці, тюрингійці тощо. Протягом століть вони утворювали союзи, королівства та князівства, розвивали торгівельні відносини один з одним і воювали між собою. Як наслідок кожне плем'я намагалося залишити свою унікальність та свої традиції й звичаї.

У Німеччині зберіглося більше регіональних мов, ніж у будь-якій іншій країні світу. Велику роль у цьому відіграли історичні та політичні події [12].

Давні германці до початку нашої ери жили на території між нижнім Рейном і Віслою, Дунаєм, Балтійським і Північним морями, на Скандинавському півострові та півострові Ютландія. Германські племена поділяють на такі основні групи: західногерманську, східногерманську та північногерманську. Основні діалектні ареали відповідають даним групам. За класифікацією Енгельса до західногерманського об'єднання належать іствеони, інгвеони та гермінони, до східногерманського – вінділи, а до північногерманського – гіллевіони.

На основі мов інгвеонів виникли давньосаксонський діалект (нижньонімецький діалект німецької мови), англійська мова та фризський діалект

(діалект нідерландської мови). У X ст. нашої ери завдяки завойовницьким походам франків (іствеони) утворилася Франкська держава, яка об'єднала в собі такі племена, як-от: франків, алеманів, саксів та лангобардів. Нижньофранкський діалект став пращуром для нідерландської мови, середньофранкський, рейнсько-франкський та східно-франкський діалекти – для діалектів німецької мови. З мови гермініонів розвинулися давньоверхньонімецькі діалекти, на яких базується сучасна німецька мова.

На основі діалектів гіллівіонів виникли скандинавські мови.

Східногерманські племена змішалися з іншими племенами та перестали існувати як окрема група [7].

Сучасна німецька мова була сформована на інгвеонських, іствеонських та гермініонських діалектах. У процесі розвитку загальноприйнятої мовної норми частина діалектних лексичних одиниць увійшла в національну мову. Сьогодні діалекти німецької мови поділяються на верхньонімецькі та нижньонімецькі [21].

Кордон між верхньонімецькими й нижньонімецькими діалектами проходить по лінії Бенрата (від Дюсельдорфу через Касель до Франкфурта на Одері). Назва цієї межі походить від населеного пункту Бенрат, що знаходиться на південному сході від Дюсельдорфу (див. табл. А.1).

Головною відмінністю між верхньонімецькими й нижньонімецькими діалектами є різна вимова приголосних. Причина цього явища – другий пересув приголосних, так званий *die zweite Lautverschiebung*. Найбільш виражений цей перехід на південних територіях Німеччини. Приголосні, що зазнали пересув, були *p, t, k, b, d, g* [32, с. 54-67].

У новонімецький період була досягнута єдність в правописі та морфології. Натомість на лексичному рівні Північ і Південь, Захід і Схід мають великі відмінності в мовленні та частково на письмі.

Внаслідок цього сьогодні різні регіони Німеччини мають свої найменування для побутових речей, ремесл, їжі, знарядь праці тощо, які активно використовуються в мовах сільської місцевості та виробництва.

1.2. Історичне підґрунтя формування баварського діалекту

Баварський діалект розповсюджений не у всій федеральній землі Баварія. На цій території існують понад 60 різних діалектів, які можна поділити на такі великі мовні групи, як-от:

- баварський діалект, що поширений у так званій Старій Баварії, тобто у Верхній і Нижній Баварії та Верхньому Пфальці;
- швабський діалект, що поширений у Швабії, а саме на західному кордоні Баварії та на федеральній землі Баден-Вюртемберг;
- східно-франкський діалект, що поширений у Верхній, Нижній та Середній Франконії.

Згідно з опитуванням, яке було проведено Мюнхенським регіональним інститутом маркетингових досліджень у квітні-травні 2021 року, 61% мешканців Баварії розмовляють діалектом у повсякденному житті (58% – вдома та лише 25% – на робочому місці чи в університеті). Три чверті вважають, що федеральна земля Баварія має хорошу репутацію в Німеччині [27].

Відсоток носіїв діалекту суттєво відрізняється залежно від адміністративного району (див. діаг. А.1): якщо 87% у Нижній Баварії та 84% у Верхньому Пфальці стверджують, що розмовляють діалектом вдома або на роботі, то в Нижній Франконії це значення складає лише 41%, у Верхній Франконії – 52%, у Середній Франконії – 56% і у Верхній Баварії – 58%. У Швабії ситуація трохи краща, оскільки там 63% населення розмовляють діалектом у повсякденному житті [27].

Баварський діалект німецької мови належить до південно-східної групи верхньонімецьких діалектів і є найвіддаленішим від стандартної німецької мови діалектом. Назва землі та діалекту походить від мешканців даного регіону – баюварців (Bajuwaren), що становлять собою декілька різних груп, які поселилися на території між Альпами та Дунаєм [17].

Після Великого переселення народів на цій території оселилися багато різноманітних народів, включаючи кельтів та римлян, як наслідок місцева мова довго перебувала під впливом латино-романської мови аж до самої епохи Середньовіччя. На той час Баварія перебувала в складі Священної Римської імперії. Поступово романська мова почала змішуватися з мовою баварців, що призвело до того, що баварська мова стала так званим «мостом» між романськими та германськими елементами. Яскравим прикладом даного явища є ретороманська мова, яка досі розповсюджена в деяких регіонах Швейцарії, Австрії та Південного Тіролю.

Культурну та мовну незалежність Стара Баварія отримала лише тоді, коли у 788 році імператор Карл Великий скинув герцога Тассилона та приєднав Баварське герцогство до своєї Франкської імперії [3, с. 7]. Використання народної мови починається саме у XVIII столітті, в основному з імен та окремих слів. Більшість пам'яток з давньоверхньонімецького періоду є глосами. Глоси – це коментарі, пояснення до незрозумілих слів і виразів, що даються на полях або в самому тексті стародавніх і середньовічних рукописів [Словник української мови: в 11 томах, с. 87]. Першим текстом, який зберігся з того часу, є Весобрунська молитва (XVIII ст.), що була призначена для церковного вжитку.

У Середні віки Баварія стала основним центром релігійної та світської влади. У цей же час активно будуються різноманітні замки та фортеці, що слугували як домівки для багатьох знатних осіб. Як наслідок виникла велика кількість соціальних та етнічних груп, які збагатили баварський діалект своїми власними виразами та вимовою.

Після вторгнень угорців у X столітті н. е. на територію Баварії люди знову почали писати народною мовою. Світські тексти у середньоверхньонімецький період усе частіше писалися народною мовою під впливом баварської. Яскравим прикладом слугує Імперська хроніка Регенсбурга, що була написана в середині XII століття.

З XII століття Баварія була роздроблена декілька разів. Тривалий час Баварія була позбавлена державної незалежності та перебувала в складі Австрії.

З часом баварський діалект став стандартною мовою не тільки в Баварії, а й у Австрії.

У XIV столітті юридичні та літературні тексти почали передавати народною мовою. На той час уже існувала відносно однорідна східно-верхньонімецько-австрійська мова, яка була розповсюджена від Аугсбурга та Нюрнберга до самого Відня.

У цей час Баварія була у самому центрі релігійних реформацій. У своїй мові баварці почали вживати багато католицьких слів та виразів. Це було пов'язано з тим, що вони хотіли зберегти свою віру та залишитися католиками. Таке слово як «Weichbrunn (m) – Weihwasser (n) – свята вода» набуло визнання не тільки в межах Баварії.

З XVII століття все частіше з'являються тексти, які написані баварським діалектом [28].

У XVIII столітті у Відні була заснована Імператорська академія наук, що займалася історичними, філософськими, математичними, фізичними, природознавчими та філологічними дослідженнями, зокрема стандартизацією німецької мови. На той час баварський діалект став одним з основних регіональних варіантів німецької мови.

На початку XIX століття Баварія офіційно стала королівством і приєднала до себе численні території, де розмовляли франкською та швабською мовами. У цей же час багато баварців емігрували до США, Канади та Австралії. Там вони утворили власну діаспору, продовжуючи розмовляти на своєму діалекті. Тим самим вони внесли свій внесок у розвиток баварського діалекту на нових територіях.

Пізніше у XX столітті баварський діалект залишався побутовою розмовною мовою переважної більшості населення. Баварці використовували свій діалект для збереження власної культури та ідентичності, особливо у зв'язку з популярністю архітектурних досягнень, фольклорних фестивалів і традицій, зокрема Октоберфесту, замку Нойшванштайн тощо [24].

Таким чином, баварський діалект і баварська культура пройшли довгий шлях свого становлення, який бере початок аж у XVIII столітті, але врешті решт вони отримали світове визнання та зберегли свою автентичність.

1.3. Географічне поширення баварського діалекту

Географія баварського діалекту набагато складніша, ніж може здатися на перший погляд. Діалект розрізняють горизонтально, тобто географічно, та вертикально, тобто за верствами населення [36, с. 54]. Баварський діалект географічно поширений на території однойменної федеральної землі, а також за її межами.

Баварським діалектом розмовляють більш ніж 12 мільйонів населення. Територія поширення баварського діалекту межує з іншими німецькими діалектами на півночі та заході: верхньосаксонським, східно-франконським та швабсько-алеманським діалектами. Загалом ареал баварського діалекту простягається із заходу на схід приблизно на 500 км – від Леха і Арльберг до озера Нойзідлер-Зе, а з півночі на південь – від гір Фіхтельгебірге до Залюрнер Клаузе. Передусім причиною для розповсюдження діалекту на сусідні території є еміграції мешканців за кордон.

У XVII-XVIII столітті в Баварію прибували численні чеські ремісники, які трохи пізніше почали також використовувати баварський діалект і у своїй мові.

У XIX-XX столітті в Австрію прибуло багато німецьких робітників, які поширили свою мову на півдні країни. Завдяки цьому баварський діалект змішався з мовами інших народів, зокрема слов'янської та ретороманської мовами. Яскравими прикладами цього змішування є назви деяких населених пунктів, приказки та прислів'я, а також просто окремі слова. Наприклад, *tsch. gugaruz* – *bair. Kukuruz*; *tsch. baba* – *bair. Babe/Wabe*; *Marktredwitz*; *Teublitz* [30, с. 19].

На території федеральної землі Баварія діалект поширений у адміністративних округах Верхньої та Нижньої Баварії, Верхньому Пфальці, регіонах Верхньої та Середньої Франконії, а також у деяких регіонах Аусбурга.

В Австрії можна зустріти його в федеральній землі Бургенланд, Верхній та Нижній Австрії, Каринтії, Штирії, Зальцбурзі, Тіролі та Форарльберзі. В Італії ним спілкуються в провінції Больцано (Південний Тіроль). Крім того, баварські діалекти, які поширюються у північному італійському регіоні і досі культивуються там як цінна традиція. Також баварський діалект розповсюджений на території Ліхтенштейну.

Це поширення баварського діалекту збігається з племінною територією баварців: *Baiern – Bajuwaren* (*Baiawarjōz* – плем'я з *Baia*, де жили кельтські *Boii*, тобто «народ Богемії (*Baibaimium*)»). Їхня територія була за площею така ж, як і вся Швейцарія. Географічний ареал даного діалекту значно перевищує ареал деяких європейських національних мов, наприклад, угорської та фінської.

Окрім зазначених областей існує також вражаюча кількість баварських мовних острівців за межами Німеччини. В Італії це дуже давні так звані цимбрські (*Zimbrisch*) поселення громад, які в XI ст. поселилися із Західного Тіролю та Лузахталя в Баварії. У Югославії були мовний острів Готше (суч. Кочев'є, на південь від Любляни), у Чехословаччині — Брюнн, Їглава, Ландскрона, Будейовіце і Ольмюц.

Отже, завдяки своєму широкому ареалу розповсюдження баварський діалект є таким різноманітним. Окрім цього, міграції також вплинули на формування говірки, оскільки відбувався обмін між народами специфічними виразами й ідіомами.

1.4. Типологія баварського діалекту та його соціокультурне значення

Ареал баварського діалекту простягається на багато кілометрів та охоплює декілька держав. Через таку велику територію його розповсюдження,

мобільність населення та історичні події в ньому можна виокремити так звані субдіалекти, які мають власні фонетичні та лексичні відмінності.

Баварський діалект поділяється на наступні субдіалекти:

1) північнобаварський (*Nordbairisch*), який поширений у Верхньому Пфальці, у південно-східних частинах Верхньої Франконії та Середньої Франконії, у найпівнічнішій частині Верхньої Баварії та у найпівденнішій частині Саксонії;

2) середньобаварський (*Mittelbairisch*), який розповсюджений у Верхній і Нижній Баварії, а також на території Австрії. Верхня Штирія та Бургенланд утворюють перехідну зону Південно-Східної Баварії. Він сильно вплинув на споріднені діалекти на півночі та півдні, оскільки всі великі міста знаходяться в районі ріки Дунай. Це також призвело до того, що середньобаварський діалект є найпрестижнішим та відомим далеко за межами свого існування;

3) південнобаварський (*Südbairisch*), який вживається переважно в Тіролі (включаючи Південний Тіроль), Каринтії, частково в Штирії, Бургенланді, Зальцбурзі та в південному регіоні Східних Альп.

Таким чином, деякі австрійські регіони не належать повністю лише до певного діалектного ареалу [2].

Між основними ареалами існують перехідні зони: з одного боку, широка південнобаварсько-середньобаварська змішана зона, яка охоплює передгір'я Альп аж до Аммерзее й простягається на північ уздовж східного Лехрейну до Фрідберга, а з іншого боку, середньобаварсько-північнобаварська перехідна зона на півночі Нижньої Баварії та на півдні Верхнього Пфальца (див. рис. А.1). Усі вони мають свої фонетичні особливості та ознаки.

Для північнобаварського діалекту характерні насамперед «перекинуті» дифтонги та дифтонгізовані середньовісньонімецькі довгі голосні *â*, *ô*, *ê* та *œ*. Наприклад, стандартними німецькими словами є *Bruder*, *Brief* та *müde* (монофтонговані голосні). На північнобаварському діалекті вони вже будуть вимовлятися по-іншому: *Brouda*, *Brejff* та *mejd* (спочатку монофтонгізація, потім знову дифтонгізація), а на середньобаварському – *Bruada*, *Briaf* та *miad*. Ось ще

декілька прикладів: нім. *Hut* > пнб. *Houd* > срб. *Huat*; нім. *breit* > пнб. *bruat, broit* > срб. *broat*.

У сфері лексики північнобаварська мова є консервативною. Наприклад, такі слова *Mädlein* (*Moidl* і подібні), *Himbeere*, *Tote* ("Patin") досі використовуються замість середньобаварських інновацій *Dirndl*, *Hohlbeere*, *Godn*. У фонетичній системі також відсутні такі явища, як середньобаварська вокалізація *l* та *r* (перетворення *l* в *i* та *r* в *a*).

Середньобаварський діалект характеризується вимовою давніх довгих звуків *ê* і *ô* як монофтонгів або висхідних дифтонгів: [*See*] «*See*» і [*râäd*], [*rœd*] «*rot*», вокалізацією звуків *l* і *r*: [*Wâid*] «*Wald*», [*Beag*] «*Berg*» та вимова деяких приголосних як м'яких: [*grång*] «*krank*» та [*beedln*] «*betteln*».

Середньобаварський діалект поширений на більшій частині Верхньої та Нижньої Австрії, у Відні та на півночі Бургенланду. До 1945 року він також був розповсюджений у південній Моравії, південній Богемії та в Богемському лісі, які прилягають до Верхньої та Нижньої Австрії на півночі.

Середньобаварський діалект поділяється на західносередньобаварський (*Westmittelbairisch*, іноді *Altbairisch*) та східносередньобаварську (*Ostmittelbairisch*). Приблизна лінія поділу проходить посередині Верхньої Австрії і йде на захід до державного кордону між Німеччиною та Австрією.

Характерною особливістю південнобаварського діалекту є те, що давні довгі звуки *ê* і *ô* вимовляються як спадні дифтонги *ea* та *oa*: [*Sea*] «*See*» і [*roat*] «*rot*», збереження звуків *l* та *r* у внутрішньому, а також у кінцевому звуці: [*Wâld*] «*Wald*», [*Perg*] «*Berg*» та вимова деяких приголосних як звуків сильної сонорності: [*khrañkh*] «*krank*» та [*pettln*] «*betteln*».

Афrikата *kx*, яка розвинулася з *k* в результаті другого пересуви німецьких приголосних, є вторинною у південнобаварському, а також у верхньо- та гірноалеманському діалектах [35]. У алеманських діалектах початкове *k* пізніше зникло, так що афrikата в початковому звуці зараз є типовою рисою лише південнобаварського діалекту. Типовими тут є збереження афrikати (з'єднаних

проривного та фрикативного звуків) у *Kchua* «*Kuh*» та розрізнення *d-* і *t-* у початковому звуці слова (*do* «*hier*», *tuat* «*[er] tut*») [28].

Як уже було зазначено раніше, баварці дуже піклуються про свою культурну та мовну ідентичність та самобутність. За глобальною оцінкою, сьогодні діалектом розмовляють більше 12 мільйонів людей. Варто зазначити, що в більшості випадків носіями діалекту є представники старшого покоління, переважно з сільських регіонів. Значна кількість мешканців використовує діалект лише в сімейному колі або серед друзів [14]. В освітньому процесі та ЗМІ майже не вживають його, окрім особливих випадків. Причиною для цього явища може бути той факт, що діалекти ненормовані та не мають єдину орфографію. Крім того, медіа пристосовані для масового вжитку, а вживання діалекту створить проблему, що люди, які не володіють ним, не зможуть зрозуміти інформацію, таким чином обмеживши кількість слухачів або читачів [13, с. 5].

Баварський діалект має велике соціокультурне значення: він є не тільки мовним інструментом, але і символом культури, відображає історичну спадщину регіону та включає в себе велику кількість діалектних відтінків, які можуть бути вживані в різних контекстах [6, 7].

Баварський діалект наявний у традиційній літературі, музиці та театральних виставах, що проводяться виключно говіркою. Багато з цих творів мають національний або регіональний характер. Також баварські діалекти використовуються у фольклорних традиціях, таких як народні пісні та танці.

Крім того, баварський діалект привертає увагу туристів з усього світу, які хочуть познайомитися з баварською культурою та традиціями. Також, діалект займає значне місце для наукових досліджень у галузі лінгвістики та етнології. Баварський діалект ніколи не перестане вражати своєю різноплановістю та своїм багатством, завдяки чому його вивчення буде продовжуватися через десятиліття й навіть століття.

Висновки до розділу I

1. Мова, яка поширюється на значну територію, стає більш різноманітною, що призводить до виникнення діалектів. Оскільки з'являються фонетичні, лексичні, а іноді ще й граматичні відмінності, питання лінгвістики щодо визначення статусу мовного засобу для комунікації – мова чи діалект – залишається дискусійним. Як правило, сьогодні виявити це можна наступним чином: якщо комуніканти використовують різні ідіоми й при цьому розуміють один одного, тоді вони обидва належать до однієї мовної групи, але походять з різних діалектних ареалів. Якщо вони взагалі не розуміють один одного, тоді носії ідіом говорять різними мовами.

2. Будь-яка мова світу має власну кодову систему, яка власне формує її устрій та наповнення. Деякі науковці, які є прихильниками баварського діалекту, схиляються до думки, що він є самостійною та незалежною мовою. Їхнім головним аргументом є те, що дана говірка має свої фонетичні, лексико-семантичні та граматичні особливості, які значно відрізняються від стандартної німецької мови та роблять її унікальною.

3. У науковому просторі існують багато визначень діалекту, але усі вони мають спільні ознаки, а саме:

- протиставлення нормованій літературній мові;
- приналежність тільки до певного регіону;
- наявність системи власного спілкування з власним лексичним

і граматичним наповненням.

4. Сьогодні діалекти використовуються переважно в усному мовленні. У регіональних медіа можуть додаватися діалектні вирази та речення, щоб зробити об'яву чи рекламу яскравою, у свою чергу в художніх творах, щоб зробити героїв експресивними та самобутніми.

5. Німецька мова славиться своїм багатством на діалекти, що поділяються на нижньонімецькі та верхньонімецькі діалекти. Сучасна німецька мова була

заснована на давньоверхньонімецьких діалектах. До нижньонімецьких говірок належать нижньофранкський, нижньосаксонський (вестфальський, остфальський), макленбурзький, фризський, бренденбурзький (східнонижньонімецький). Верхньонімецькі діалекти поділяються на середньо- та південнонімецькі. Перші складаються з середньофранкських (ріпуарський, мозельсько-франкський), рейнськофранкських (гессенський, пфальцський), східносередньонімецьких (тюринзький, верхньосаксонський), а другі – з східнофранкського, південнофранкського, швабського, алеманського та баварського.

6. Баварський діалект, у супереч багатьом помилковим судженням, поширюється не тільки на території федеральної землі Баварія, а також на території Австрії, Швейцарії, Ліхтенштейну, Чехії та Італії. Адже якщо мова має дуже велике географічне поширення, тоді виникають її варіації та різновиди. Оскільки баварський діалект поширений на територіях декількох країн, його можна поділити на субдіалекти: північнобаварський, середньобаварський та південнобаварський.

7. Баварський діалект відіграє велику роль як для мешканців, так і для науковців-лінгвістів. Для населення він виступає як культурний символ, який приховує в собі різноманітні мовленнєві відтінки та відображає побут та вірування цього народу. Для вчених він є об'єктом дослідження: як цей різновид німецької мови утворився та розвинувся, які його особливості, чи продовжить він свій розвиток або вийде з вжитку та назавжди зникне тощо.

РОЗДІЛ II

ЛІНГВІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ БАВАРСЬКОГО ДІАЛЕКТУ

2.1. Фонетичні особливості баварського діалекту

Баварський діалект вирізняється своїми фонетичними особливостями, завдяки яким він здається більш милозвучним і самобутнім. Розпочнемо їхній розгляд з голосних звуків.

а) А-звуки: *i war – i wàr*

З точки зору орфографії дані звуки некардинально відрізняються, але кожен з них має свою змістовну функцію та своє фонетичне звучання. Наприклад, *i war – i wàr* (*ich war – ich wäre*), *Faggl – Fàggl* (*Fackel – „Ferkel“*). Оскільки вони артикуляційно та змістовно різні, навіть у спрощеному баварському правописі були встановлені різні символи для позначення двох звуків *a*: для темного *a* – звичайна літера *a*, для світлого *à* – літера *a* з позначкою зверху [36, с. 75].

Темний звук *a* вважається регіональною нормою, яка є загальноживаною серед баварців, у той час як світлий *à* несе в собі більш піднесений або іноді навіть комічний відтінок. Звук *à* зазвичай відповідає умлауту (*Garddn – Gàrddn*, тобто *Garten – Gärten*), а також у словах іншомовного походження (*Plàstik, Àlàrm, Ràdio, quàsi, Theàter usw.*). Окрім цього, баварці використовують дані звуки для того, щоб фонетично відрізнити слова з різним змістом. Наприклад, *Bank (Sitzmöbel) – Bànk (Geldinstitut); Ball (Spielgerät) – Bàll (Tanzfest)*.

б) Дифтонги

Баварський діалект характеризується неймовірною кількістю голосних. Як наслідок, у ньому існує близько двох десятків різних дифтонгів (див. табл. Б.1), тоді як стандартна німецька мова налічує лише три, а саме: *ei* (*ai*), *au* та *eu* (*äu*).

Баварські дифтонги за походженням кардинально різні. Одні збереглися з давньо- та середньовісньонімецьких часів або розвинулися зі старих дифтонгів. Другі виникли з минулих простих голосних, переважно довгих. Треті з'явилися через взаємодію сусідніх приголосних, наприклад, у середньобаварському

діалекті – через злиття голосних з *i*, вокалізованим від *l*, а також з *a*, вокалізованим від *r*.

Варто зазначити, що деякі слова, які в стандартній німецькій мові відрізняються орфографічно та фонетично, у баварському діалекті повністю збігаються, тобто перетворилися на омофони. Наприклад, *Schdui* – *Stuhl*, *Stiel*; *koid* – *kalt*, *gehallt*; *Làid* – *Leid*, *Leute* [2].

Слід зазначити той факт, що баварські дифтонги є «живими», оскільки можуть змінюватися в залежності від роду іменника. У літературній німецькій мові в числівниках «*zwei*» та «*drei*» однакові дифтонги, які не змінюються під впливом наступних слів. У баварських «*zwoa*» та «*drai*» ситуація трохи інша: *zwee Mana*, *zwou Kia*, *zwoa Haisa* – *zwei Männer*, *zwei Kühe*, *zwei Häuser*.

Для баварського діалекту характерно також те, що після голосних, особливо після *e* та *i*, звук *r* замінюється на дифтонг *ea* або *ia*. Варто зазначити, що через вокалізацію звуку *l* до голосного утворюються дифтонги. Наприклад, *Soldat* – *Soidad*, *Wald* – *Woid*, *Sohle* – *Soin*, *Schuld* – *Schuid*, *Geld* – *Gäid* тощо.

Дифтонг у стандартній німецькій мові *ei* в баварському діалекті переходить у *oa*: *Eiche* – *Oach*, *Teig* – *Doag*, *Stein* – *Schdoa*, *Leiter* – *Loadda*. На противагу до цього, у деяких випадках даний дифтонг залишається незмінним. Яскравими прикладами є *mein* – *mei*, *dein* – *dei*.

Голосні *i* та *ü* також переходять у дифтонг *ia*: *Krieg* – *Griag*, *nie* – *nia*, *schießen* – *schiaßn*, *Brüder* – *Briada*. У той час як голосний *u* – у *ua*: *Wut* – *Wuad*, *Hut* – *Huad* тощо.

с) Нелабіалізовані голосні

У стандартній німецькій мові голосні звуки та умлаути (*ö*, *ü*, *ä*) є лабіалізованими, у той час як у баварському діалекті голосні вимовляються як нелабіалізовані [11, с. 40].

Наприклад, у стандартній німецькій мові голосний звук *ö* вимовляється з лабіалізацією губ, тобто як [ø], тоді як у баварському діалекті він може бути вимовлений як нелабіалізований голосний *e*, тобто [e]: *mögen* – *megn*, *schön* – *schee*. Аналогічно, голосний звук *ü* вимовляється як [y] з лабіалізацією губ у

стандартній німецькій мові, а в баварському діалекті може вимовлятися як нелабіалізований голосний *i*, тобто [i]: *fünf* – *finf*, *Brüder* – *Briada*. Голосний звук *ä* вимовляється як [ɛ] у стандартній німецькій мові, а в баварському діалекті може вимовлятися як нелабіалізований голосний *a*, тобто [a]: *Käse* – *Kaas*, *Mädchen* – *Madl*.

d) Вокалізація *l* та *r*

Це явище не є одноманітним на території Баварії. Для баварського діалекту типова вокалізація звуку *l* наприкінці слова. Однак вокалізація *l* на попередні голосні варіюється від географічного району. Вокалізація звуку *r* є типовою, коли він стоїть на кінці слова. Виключенням є південнобаварський діалект, де звук *r* взагалі не підпадає під вокалізацію.

Вокалізація звуку *l* відбувається, як правило, після голосних заднього ряду *a*, *o*, *u* (*er soll* – *ea soi*, *Tulpe* – *Duibbn*, *Stuhl* – *Stuih*, *Gold* – *Goid*, *also* – *oiso*) та голосних переднього ряду *i*, *ü*, *e* (*viel* – *vui*, *Bild* – *Buidl*, *Mehl* – *Mäi*, *Mühle* – *Mui*, *schnell* – *schnei*).

Наприкінці слова та після голосних звук *r* вокалізується до голосного *a* (схожа вимова в стандартній німецькій мові): *Vater* – *Vodda*, *Mutter* – *Muada*, *Garten* – *Goadn*, *Wort* – *Woad*, *Parlament* – *Baalament* тощо.

e) Заміна голосних *a > o*, *a > e*, *o > ou*, *o > u*

Голосні звуки вимовляються у баварському діалекті по-різному в залежності від того, біля якого звуку знаходяться. При використанні голосних звуків баварці, особливо з міст довкола Мюнхена, доволі часто замінюють літературний звук *a* на *o* [34]. Це явище можна прослідкувати у наступних словах: *lassen* – *lossn*, *Tag* – *Dog*, *Mann* – *Mo*, *ich mag* – *i mog*, *zahlen* – *zohln* тощо. У більш віддалених від Мюнхена містах у вимові відбувається зміна з *a* на *e*: *Hand* – *Hend*, *Bank* – *Beng*, *Haus* – *Heis*, *Schaf* – *Schef*, *Wasser* – *Wessa* тощо.

Окрім цього, існують також інші заміни голосних: *o > ou*, *o > u*. Яскравими прикладами таких звукових замін можуть стати такі слова: *Tod* – *Doud*, *groß* – *grouß*, *Brot* – *Brout*, *Frosch* – *Frouch*; *Kopf* – *Kupf*, *so* – *su*, *ich komme* – *i kumm*, *Dorf* – *Durf*, *Sommer* – *Summa*.

Тепер перейдемо до розгляду приголосних звуків.

а. Редукція приголосних

Характерною особливістю баварського діалекту є послаблення артикуляції приголосних звуків (*Konsonantenschwächung*), що відрізняє його від літературної німецької мови. З даним явищем пов'язане випадіння приголосних з ненаголошеного складу, передусім у кінці слова. Найбільш схильні до редукції є закінчення *-n*, *-en* та *-ch*: *mein* – *mei*, *schön* – *schö*, *nun* – *nu*, *allein* – *alla*, *natürlich* – *natürli*, *dich* – *di* тощо. Як наслідок, більше не існує жодної різниці між *p* та *b*, *t* та *d*, *k* та *g* (див. рис. Б.1). Яскравими прикладами є *Feeda* (*Feder*) – *Fedda* (*Vetter*), *Laaga* (*Lager*) – *Lagga* (*Lacke*), *Weeg* (*Weg*) – *wegg* (*weg*) тощо [11, с. 44].

Для баварського діалекту типове таке явище як редукція голосних. Вона часто прослідковується в дієсловах першої особи однини та в префіксах. Прикладами можуть слугувати наступні слова: *ich glaube* – *i glaub*, *ich habe* – *i hab*, *gefahren* – *gfahren* тощо.

б. s – sch

Що стосується буквосполук *st*, *sp*, то у баварському діалекті вимова *sht*, *schp* відбувається значно частіше, ніж у літературній німецькій мові. Звичайно, це явище трапляється не в кожному слові, як, наприклад, у швабському діалекті, але все ж таки є доволі поширеним: *fescht* – *fest*; *s Beschte* – *das Beste*; *du schreibsch* – *du schreibst*; *es isch* – *es ist*.

Згідно з середньовічними рукописами, середньовісньонімецьке *s*, яке звучало десь між *s* і *sch*, видозмінилося та розпалося у XIII столітті на окремі *s* і *sch*. Варто зазначити, що нововісньонімецькі еквіваленти для *rs/rz* не є єдиними. Для *ars*, *hirz*, *hersen* у стандартній німецькій мові сьогодні відповідають *Arsch*, *Hirsch*, *herrschen*; але у *Ferse*, *anders* буквосполучення залишилися. Баварський діалект тут навпаки більш однорідний, особливо в групі «приголосний + *s* + приголосний», наприклад, *Durst* – *Duaschd*, *Wurst* – *Wuaschd*, *zuerst* – *zeaschd*, *anders* – *andaschd*, *Vesper* – *Veschba*, *Raspel* – *Raschbe*.

с. Поєднувані приголосні

Подібно до інших європейських мов, у баварському діалекті є поєднувані приголосні, які використовуються для розділення двох голосних, які йдуть одна за одною. Як правило, для цього слугують такі приголосні як *r, n, d, w* [36, с. 88]. У літературній німецькій мові дане явище наявне в таких словах: *daran, darum, worüber, worauf* тощо. Звичайне речення «*Wie er gekommen ist*» баварець скаже або «*Wia a kema īs*», або «*Wia-r-a kema-r- īs*».

Для стандартної німецької мови є типова вставка зубних приголосних *t* та *d*, наприклад, *eigentlich, vermeintlich, morgendlich*. Ця властивість також притаманна для баварського діалекту: *Màndl (Mann), Wàndl (Wanne), Hendl (Henne)* тощо. Окрім цього, існує тенденція додавати зубний приголосний у кінці слова для підсилення. Яскравими прикладами виступають *andaschd – anders, draussd/daussd – draußen, omad – oben, naachad – nachher, etzad/eitzad – jetzt, denaschd – dennoch, voant – vorne* та інші.

d. Заміна *p, t, k* на *b, d, g*

У баварському діалекті є така особливість, що приголосні *p, t, k* носії схильні замінювати на *b, d, g* для того, щоб створити м'яку вимову приголосних [5, с. 86]. Заміна глухих звуків на їх відповідні дзвінкі звуки може бути зручнішою з артикуляційної точки зору. Прикладами даного явища виступають такі слова: *Bäda – Peter, Disch – Tisch, Tante – Dande, Papa – Baba, Tag – Dog* тощо.

Вартим уваги є також той факт, що наголос у баварському діалекті відрізняється від наголосу стандартної німецької мови. Взагалі південні землі Німеччини наголошують слова не так, як північні. Відомим прикладом виступає така пара слів: *das Tunéll* (наголос на другому складі) – *der Túnnel* (наголос на першому складі).

2.2. Лексико-семантичні особливості баварського діалекту

Окрім фонетичних відмінностей від стандартної німецької мови, які були описані вище, баварський діалект має також ряд лексико-семантичних особливостей.

Однією з найвідоміших рис цієї говірки є вживання особливих форм привітання та прощання. Баварський діалект налічує велику кількість варіантів для цього. Слово «*Servus*» походить від латинської мови та використовується однаково як форма привітання та прощання (у стандартній німецькій мові *Hallo* та *Tschüss*). «*Griafß Gott*» або «*Grüß Gott*» дуже поширені в баварському діалекті, а також на території Франконії, Австрії та Тіролю. Дане привітання несе вже в собі релігійний підтекст. Воно набуло популярності в епоху Середньовіччя, коли були поширені церковні релігійні вчення. В українській мові його можна зіставити з вигуком «Слава Ісусу Христу». Існують ще такі варіації даного привітання: *Griafß di*, *griafß di God*, *griafß eahna*, *grüß Gott beieinander* та *grüß Gott zusammen*. Уранці німці зазвичай вітаються «*Guten Morgen*» або просто «*Morgen*». Баварці мають свій власний еквівалент: «*Moing*». У говірці доволі розповсюдженою є така форма прощання як «*Pfia God*», яка походить від слова «*bihuoten*» (нім. *behüten*) та перекладається як «Бережи тебе Господь». Безперечно вона може варіюватися в залежності від кількості людей, до яких ми звертаємося: *Pfiaddi*, *Pfiat eich*, *Pfiat Eana*, *Pfiat di*, *pfiat di Gott*. Варто зазначити, що ці форми, окрім прощання, можуть вживатися для висловлення невдоволення, гніву, розчарування або здивування. Для більш нейтрального способу попрощатися баварці використовують «*Auf Wiedaschaun*» або просто «*Wiederschaun*» (у стандартній німецькій мові «*Auf Wiedersehen*»). Якщо вони прощаються вже пізно ввечері, тоді бажають доброї ночі, кажучи «*Guadnacht*» (у стандартній німецькій мові «*Gute Nacht*») [11, с. 49].

Пори року в баварському діалекті несуттєво відрізняються від стандартної німецької мови, але все ж таки мають певні відмінності. Наприклад, для баварських назв властиві інші роди слів, їхнє написання та відповідно вимова:

das Fruahjahr, der Auswärts – der Frühling; der Summa, der Summer – der Sommer; der Hirst, der Hirscht – der Herbst; der Winta – der Winter.

Вражають також назви днів тижня, оскільки вони значно відрізняються від назв стандартної німецької мови:

- *Moda, Manda, Mondog – Montag;*
- *Ladda, Deanschdog, Irda, Irtag, Irta – Dienstag;*
- *Mikka, Midwoch, Miggda, Micker – Mittwoch;*
- *Pfinzda, Donnaschdog, Donnasdog, Pfinzter, Pfinzta – Donnerstag;*
- *Freida, Freidog, Freider, Freitag – Freitag;*
- *Samsda, Samsdog, Samsta, Samstog – Samstag;*
- *Sundda, Sunndog, Sunter – Sonntag.*

Оскільки майже всі дні тижня закінчуються на *-tag*, то відповідно в баварському діалекті багато їхніх назв – на *-dog*:

(1) *Am Freidog, liabe Leser, hams wos in der Hand, wos einmalig is!* [Tz, 21.02.2014].

Назва понеділка походить від шведського слова «*måndag*», яке перекладалося як день богині місяця Луни. Слово «вівторок» прийшло до Німеччини у XIII столітті, але ввійшло в активний ужиток лише приблизно у XVII столітті. Воно утворилось від латинської назви вівторка на честь бога війни Марса, але було використано німецьке ім'я бога війни Тіва. Назва середи базується на двох словах *Mitte* та *Woche*. Четвер «*Pfinztag*» походить від старогрецького слова *πέμπτη ἡμέρα*, що означає п'ятий день, у той час як «*Donnasdog*» пов'язаний з богом погоди Донером. Назва п'ятниці була названа на честь богині кохання Фреї. Слово «*Samsdog*» утворилося з давньоєврейського «*šabbat*», що означає «субота». Неділя, на противагу понеділку, походить від бога сонця Геліоса та перекладається як сонячний день.

Найменування їжі та напоїв також займають значну нішу в баварському діалекті. Багато їхніх назв прийшли з латинської, італійської та французької мов. Спочатку розглянемо основні баварські страви.

- *Haehn/Haxe – Keule.*

Свиняча гомілка — це смажена на грилі або запечена частина свинини, іноді ще теляти, відрізана між колінним або ліктьовим суглобом і плесновими кістками [Bairisches Wörterbuch, переклад К. К.]. Існують такі теорії, що назва цієї страви пішла від слова «*hängen*».

- *Leberkäse – Fleischkäse.*

Leberkäse — приправлений спеціями м'ясний рулет з рум'яною скоринкою (свинина, телятина, часто також індичка), зазвичай подається товстими шматочками [Bairisches Wörterbuch, переклад К. К.] або страва з фаршу [BDO| Bayerns Dialekte Online, переклад К. К.]. Назва походить від давньоверхньонімецького слова «*lebara*», яке перекладається як печінка.

- *Knödel (Knödel, Knödl, Knedl) – Kloß.*

Knödel — страва з борошна, молока і підсмажених кубиків хліба або картоплі [BDO| Bayerns Dialekte Online, переклад К. К.]. Назва даного продукту утворилася зі слова «*Knoten*».

- *Krautwickl (Krautwickl, Krautwickel, Krautwickerl, Krautwickal, Graudwiggl, Graudwiggal) – Kohlroulade.*

Krautwickl — листя білокачанної капусти з м'ясною начинкою [Bairisches Wörterbuch, переклад К. К.]. Назва походить від слова «*Wickel*», яке перекладається як рулон. У XII столітті в давньоверхньонімецькій мові воно вживалося для опису клубків пряжі та пучків шерсті.

Інколи баварські слова мають настільки відмінні від літературної німецької мови корені, що їх неможливо відразу розпізнати. Наприклад, *Tafekklassla – Schüler der 1. Klasse*, *Buur – Landwirt/Bauer*, *Broala – Fahrer*, *Bazi – junger Mann*, *Dirndl – junge Frau*, *Feaschak – fescher Mensch*, *Bamsti – arroganter Mann*, *Heferl – kleiner Topf*, *Kaffeetasse* тощо [1, с. 8].

Отже, баварський лексичний склад різко відрізняється від лексичного наповнення стандартної німецької мови. Іноді під баварськими словами криється релігійний підтекст, оскільки в той час, коли вони виникли, були релігійні рухи. Інші слова походять від латини або грецької та базуються на міфологічних назвах. Окрему нішу в баварському діалекті займають слова, які є найменуваннями страв. Вони є особливими, оскільки страви, назви яких існують тільки в говірці, готуються тільки в Баварії, тобто вони виступають в ролі реалій.

2.3. Граматичні особливості баварського діалекту

Безумовно літературна німецька мова є офіційною та домінантною мовою Німеччини. Переважно німці спілкуються саме нею: у закладах освіти, школах та університетах, викладають дисципліни офіційною мовою, газети та журнали випускаються зі статтями, написаними нею, а також більшість телевізійних програм та передач транслюються стандартною німецькою мовою. Завдяки цьому Федеративна Республіка Німеччина така уніфікована. Як наслідок, будь-який німець, мандруючи або переїжджаючи до іншого регіону, зможе зрозуміти іншого німця, розмовляючи один з одним літературною німецькою мовою.

Але цікавим є той факт, що поряд з нею зустрічаються неофіційні письмові форми баварського діалекту, що застосовуються для передачі текстів. Існують навіть книжки, повністю написані баварським діалектом. Саме ці джерела дають науковцям можливість досліджувати його на більш глибокому та детальному рівні.

У даній роботі ми частково розглянемо граматичні особливості баварського діалекту, а саме: словотвір, відмінювання, дієвідміна та синтаксис [16].

2.3.1. Словотвір у баварському діалекті.

А) Префікс *ge-* у іменниках, дієсловах та прикметниках.

Як правило, у іменниках префікс *ge-* редукується до *g-*, за виключенням тих випадків, коли він стоїть перед *p, t, k, b, d, g*.

(2) *De tz redt mitm Chef vom Haus vo da Boarischen Gschicht, dem Loibl Richard, üba de boarische Art vo am Brexit* [Tz, 21.02.2019].

(3) *Mit Gwalt lupft ma a Geiß henda nom* [Allgäuer Zeitung, 06.09.2018].

Те ж правило діє і для дієслів та прикметників, тільки з тією відмінністю, що перед проривними альвеолярними звуками *p, t, k, b, d, g* префікс зазвичай випадає.

(4) *Boarisch gredt, gsunga und gspuit* [Süddeutsche Zeitung, 25.02.2019].

(5) *A gscheide Supp hot no koim Dumme it gschaded* [Allgäuer Zeitung, 06.09.2018].

(6) *War des übahaupts a Winta letzts Jahr? Da Umstand, dass ned oamoi a Schnee länga als an Dog liengbliem is hod ned amoi d'Weihnachtszeit wiarglich wintalich gmacht* [Boarischkult, 02.12.2020].

(7) *Oba unabhängig vom Gäjd is damois ums Üwalem vo de Wittelsbacha ganga* [Tz, 21.02.2019].

В) Звук *-e* в іменниках.

Варто зазначити, що, на противагу стандартній німецькій мові, у баварському діалекті звук *-e* зустрічається не так часто. Як правило, баварці замінюють його на *-n*.

(8) *Zum Schluss vo da NS-Zeit ham Politiker, so wia da Churchill Winston oana war, übalegt, ob ma ned den Nordn vom Südn wieda trennt* [Tz, 21.02.2019].

(9) *Oder wer hod ned scho amoi a oide Schäsn ghabt?* [Tz, 21.02.2014].

С) Інфінітиви, основа яких закінчується на *f, ch, k, t, n*, мають закінчення *-a*.

Дієслова з основами, що закінчуються на *f, ch, k, t, n*, тяжіють до *-a* наприкінці слова, а в окремих випадках може переходити в *-ga*.

(10) *Warum ma mia des macha?* [Tz, 21.02.2014].

(11) *Vui Leit in meiner Umgebung verstenga des ja gor nimma* [Tz, 21.02.2014].

(12) *Ma schreibt irgendwo irgendwos üba Bayern und woäß ned genau, ob ma jetzt a ,y' oda a ,i' hernemma muass* [Boarischkult, 29.12.2020].

Отже, префікси, суфікси та закінчення мають свої особливості утворення в баварському діалекті. Заміна одних морфологічних елементів на інші або взагалі їхнє зникнення призводить до спрощення структури слів та до фонетичних змін у діалекті.

2.3.2. Відмінювання іменників у баварському діалекті.

Баварські іменники відмінюються за числами, родами та відмінками. Особливість полягає в тому, що у баварському діалекті іменники мають часто неправильні закінчення та варіюються у залежності від регіону, а також те, що родовий відмінок не використовується.

Наприклад, іменники жіночого роду в однині називному відмінку закінчуються на *-a*: *d'Frou* (жінка), а в давальному відмінку на *-an*: *dera Frouan* (жінці). Іменники чоловічого роду в однині називному відмінку закінчуються на *-a*: *da Buach* (хлопець), а в давальному відмінку на *-n*: *dem Buachn* (хлопцю). Іменники середнього роду в однині називному відмінку закінчуються на *-s*: *s Hoiz* (дерево), а в давальному відмінку на *-m*: *am Hoizm* (дереву).

Крім того, у баварському діалекті існує багато слів, які не мають іменникового закінчення. Наприклад, слово «*Bier*» (пиво) у баварському діалекті може бути відмінено як «*a Bia*» (одне пиво) та «*zwoa Bia*» (два пива), де закінчення відсутнє (див. табл. Б.2.) [34].

(13) *Und jetzt, liabe Leser, wissts aa, warums des Dialekt-Experiment in der Zeidung am Freidog gibt* [Tz, 21.02.2014].

(14) *A gude Suppa ond a Bier, da bin i dahom!* [Allgäuer Zeitung, 06.09.2018].

(15) *D'Fremde macht Leit hot's seal Foel gsait und isch mit em Karre voll Kind mea hoimkomme* [Allgäuer Zeitung, 06.09.2018].

(16) *Freilich gibts a boor Grundregeln, und do hamma uns mitm Ludwig Zehetner, mitm Sepp Obermeier und mitm Gereon Motyka drei Expertn ins Boot ghoit, de uns a bisserl über d'Schuitar geschaut ham* [Tz, 21.02.2014].

Отже, відмінювання іменників у баварському діалекті також мають свої відмінності в порівнянні зі стандартною німецькою мовою. Передусім родовий

відмінок баварці взагалі не використовують. Особливим є також той факт, що деякі іменникові закінчення не існують, переважно під час утворення множини.

2.3.3. Відмінювання дієслів, часові форми та спосіб дії у баварському діалекті

Безумовно в баварському діалекті існують особливості відмінювання не тільки іменників з артиклями, а й відмінювання дієслів (див. табл. Б.3).

Жодному баварцю не спаде на думку виражати передчасність дії через *Präteritum* та *Plusquamperfekt*, які є типовим засобом її вираження в стандартній німецькій мові, приміром:

Zufällig hatte ich an diesem Tage eine Forelle gestohlen, und der Fischer lief zornig zu uns.

Для баварського діалекту характерно виражати дію, яка відбулася раніше іншої дії, так званим «подвійним перфектом». Для більш наочного прикладу вживання дієслівних форм у баварському діалекті лексичне наповнення речення не було змінено:

Zufällig habe ich an diesem Tage eine Forelle gestohlen gehabt, und der Fischer ist zornig zu uns gelaufen [18, с. 111].

Варто зазначити, що допоміжні дієслова *haben* та *sein* у говірці часто не відповідають тому, як вони вживаються в стандартній німецькій мові. Як правило, у літературній мові застосовують *haben*, коли смислові дієслова вказують на просторове положення об'єкта або його стан, а *sein* – коли вони позначають рух або зміну стану. Наприклад, *ich sitze* – *ich habe gesessen*, *ich stehe* – *ich habe gestanden*, *ich liege* – *ich habe gelegen*. У баварському діалекті дієслова щодо положення тіла в просторі розглядаються як нова позиція тіла, тобто новий стан, у якому перебуває тіло: *i bin gsessn*, *i bin gstandn*, *i bin gleng* тощо.

У баварському діалекті для умовного способу, для підтримання дистанції між співрозмовниками та для прояву ввічливості, як і в літературній німецькій мові, використовують форму кон'юнктиву.

Баварці майже не використовують *Konjunktiv (Präsens)*, як наслідок, він фактично зник. Залишилися лише декілька стійких виразів: *Heif da God – Helf dir Gott, Goddsaidangg – Gott sei Dank* тощо.

У той час як *Konjunktiv (Präteritum)* досі залишається доволі розповсюдженим у баварському діалекті. Така форма вживається для вираження чогось нереального, бажаного та можливого. Утворення *Konjunktiv (Präteritum)* у говірці відбувається завдяки суфіксу *-ad*. Для кожного баварського слова можна утворити форму кон'юктива, за винятком слів «haben» та «sein»: *ich trüge – i drogad, ich ließe – i lassad* тощо [11, с. 69].

(17) *Waar doch wirklich schod, wenn des oiss aussterbn daat?* [Tz, 21.02.2014].

(18) *Herrgott lassed min au guada Ma sei, wenn's Probleme gibt, no saged min "ja mei"* [Allgäuer Zeitung, 06.09.2018].

(19) *A wenn's sei enga Profi-Fuaßballer-Kalender nua schwar zualosst, vasuacht da Weigl Julian, dass er recht oft in seiner Rosenheimer Heimat vorbeischaud* [Tz, 21.02.2019].

(20) *Wenn ea z'Nürnberg is, head ma bei eam no des interdendale „l“ wia in „vill“ (viel), da berührt de Zung de oban Schneidezähnd* [Tz, 21.02.2019].

Отже, передчасність подій у баварському діалекті виражається зовсім не як у літературній німецькій мові. Для вираження події, яка відбулася раніше, баварці використовують «подвійний перфект». Варте уваги також те, що дієслова щодо положення тіла в просторі розглядаються як нова позиція тіла, тому в баварському діалекті з даними словами вживають *sein*. Утворення умовного способу в говірці значно легше, ніж у стандартній німецькій мові. Тут *Konjunktiv II* утворюється за допомогою суфіксу *-ad*.

2.3.4. Синтаксис

Окрім вищезазначених граматичних ознак, баварському діалекту притаманні певні синтаксичні особливості.

Однією з яскравих рис даної говірки є багаторазове заперечення. Як відомо, у стандартній німецькій мові дозволено лише один раз заперечувати

ствердження. На противагу цьому у баварському діалекті цілком допустимо вживати декілька заперечень, при цьому вони не нівелюють один одного, а навпаки уточнюють та підсилюють сказане чи написане.

(21) *Oba da Ludwig hod dem König vo de Preißn de deitsche Kaiserkrone schriftlich odrong – des ham eam vej boarische Patriotn nia ned vaziagn* [Tz, 21.02.2019].

(22) *Nix isch so nix, dass es it für ebbs guat isch!* [Allgäuer Zeitung, 06.09.2018].

(23) *Nix gwiss woas ma ned* [Süddeutsche Zeitung, 24.02.2017].

(24) *Nia koan Streit mehr und koan Kriag, schön wär's, Friedensengel fliag* [Süddeutsche Zeitung, 10.12.2019].

Обставинні речення місця зі сполучником *wo* також вирізняються своєю непостійністю. У баварському діалекті вони можуть розпочинатися з *wo* у підрядній частині речення, як і в стандартній німецькій мові, а також – з *der wo*, *die wo*, *das wo*, що безумовно вважається некоректним варіантом у літературній німецькій мові.

(25) *Leid, die wo an echtn Dialekt redn, findt ma bloß no in de Derfa* [Tz, 21.02.2019].

(26) *Wo Rauch isch do isch o a Fuir hot's Bäurle gseat und hot Deichsel agsäget weil dr Molle naufgschisse hot* [Allgäuer Zeitung, 06.09.2018].

(27) *Dr Ostwind isch allat kalt, ganz egal wo a her kommt* [Allgäuer Zeitung, 06.09.2018].

Отже, синтаксичні конструкції в баварському діалекті значно рухливі, ніж у літературній німецькій мові. Яскраво це можна побачити на прикладі підрядних речень, де місце сполучника є непостійним, іноді стоїть у зв'язці з артиклем, що взагалі вважається некоректним варіантом у стандартній німецькій мові. Окрім цього, діалектною особливістю є подвійне заперечення, яке підкреслює повне спростування певного ствердження співрозмовника.

Висновки до розділу II

1. Для фонетики баварського діалекту характерно вимова звуків, які в стандартній німецькій мові взагалі не існують. І навпаки: багато звуків зі стандартної німецької мови не вимовляються в говірці. Яскравими прикладами є два типи голосного звука *a* в баварському діалекті (темний та світлий звук *a*). У стандартній німецькій мові наявний лише один звук. Окрім цього, даний діалект налічує значно більшу кількість дифтонгів, оскільки в ньому існує велика варіація голосних, завдяки чому його називають мелодійним. Походження дифтонгів може бути різним:

- дифтонги збереглися з давньо- та середньовісньонімецького періоду або розвинулися зі старих дифтонгів;
- дифтонги виникли з минулих довгих голосних;
- дифтонги утворилися завдяки взаємодії сусідніх приголосних.

2. Варто зазначити, що баварському діалекту притаманна вимова голосних (*ö, ü, ä*) як нелабіалізованих та вокалізація *l* та *r*. Останнє явище не є однорідним по всій території Баварії. Характерними рисами приголосних звуків баварського діалекту виступають редукція приголосних наприкінці слова, наявність поєднувальних приголосних між словами та заміна *p, t, k* на *b, d, g*. Усі перелічені фонетичні особливості направлені на полегшення вимови та на її пом'якшення.

3. Баварський діалект має певні лексико-семантичні особливості. Далеко за межами Баварії відомі її вирази для привітання та прощання, які значно відрізняються від форм стандартної німецької мови. Більшість з них поширилися в епоху Середньовіччя та мають релігійний підтекст, оскільки тоді були популярні релігійні вчення, а трохи згодом відбувалися реформаційний та контрреформаційний рухи.

3. Суттєві відмінності в лексичному наповненні полягають в інших родах і написанні слів. Передусім причиною для цього слугує те, що баварці намагаються полегшити артикуляцію звуків, тим самим змінюючи орфографію

діалекту. Багато баварських назв днів тижня та назв пір року походить з латини та грецької та базуються на міфології.

4. Найменування страв та напоїв також займають провідне місце в лексиці діалекту. Їхні назви прийшли в говірку з латинської, італійської та французької мов. У роботі були також наведені приклади баварських слів, походження яких важко відслідкувати та неможливо відразу розпізнати.

5. Варті уваги також граматичні особливості баварського діалекту, які становлять цікавий аспект лінгвістичних досліджень. Оскільки літературна німецька мова займає домінантну позицію на всій території Німеччини, важко знайти джерела, написані чистим діалектом, але такі існують, хоча й в невеликій кількості. У роботі був проаналізований морфологічний устрій слів, особливості відмінювання іменників, а також досліджено, як у баварському діалекті виражається передчасність подій, умовний спосіб і побудова речень.

РОЗДІЛ III

ТЕКСТОВІ ФУНКЦІЇ ДІАЛЕКТИЗМІВ

3.1. Функціональні аспекти діалектизмів у тексті

Функція тексту – призначення тексту згідно з комунікативною ціллю його «відправника», тобто в певному роді це здатність викликати певний комунікативний ефект (реакцію) у «отримувача» тексту. Наразі дане поняття є досить невизначеним та потребує проведення подальших досліджень. Як було зазначень вище, основною функцією тексту є комунікативна, яка зумовлена тим, що висловлювання та функція тексту пов'язані з мовленнєвою діяльністю мовця та внутрішньою організацією процесу спілкування.

Як правило, під час вивчення типів функцій тексту необхідно опиратися на розуміння функцій мови. Текстова функція має певну ціль та є вказівкою для реципієнта, завдяки чому успішно можна провести декодування мовленнєвого твору [9].

Характер та умови комунікативної ситуації, у якій за допомогою дискурсу спілкуються адресант та реципієнт. Варто зазначити, що «ролі» суб'єктів мови стабільні, якщо це стосується письмової комунікації, тим часом як під час усного спілкування активна та пасивні ролі мовців постійно між собою чергуються.

Функції мови та тексту виникають із контексту тексту.

Функції тексту стосуються основного завдання тексту в мовній дії, його передбачуваного впливу на слухача/читача та його фактичних наслідків.

Можна виділити різні текстові функції.

Більшість зарубіжних класифікацій текстових функцій базується на моделі органону К. Бюлера (1879-1963), який виділяв наступні функції:

- репрезентативну, тобто функцію представлення предметів, подій та положень справ;
- експресивну, тобто функцію вираження емоцій, внутрішнього стану та переживань адресанта;

- апелятивну, тобто функцію, за допомогою якої адресант звертається до реципієнта, щоб спонукати його до певних дій або реакцій [9].

Роман Jakobson (1896–1982) розширив модель Бюлера, щоб зробити літературні тексти доступними для лінгвістичних методів. Художнім твором літературний текст стає лише завдяки своїй мовній структурі. За Jakobsonом, існує шість функцій мови:

Референтна функція. Одна з головних функцій мови – обмін інформацією з аудиторією. Інакше кажучи, це мова, яку використовують для об'єктивної передачі інформації.

Емотивна функція. Також називається експресивною, ця функція допомагає нам інтерпретувати емоції, почуття, бажання та настрої суб'єкта. Емотивна функція дає нам пряму інформацію про тон відправника.

Конотативна функція. Ця функція фокусується на одержувачі повідомлення. Мова, яка використовується з цією функцією, призначена для привернення уваги або реакції адресата.

Фатична функція. Дана функція використовується для встановлення соціального зв'язку без передачі будь-якої значущої інформації. Цей тип мови використовується для початку або припинення розмови або для перевірки з'єднання між відправником і одержувачем.

Поетична функція. Ця функція також відома як естетична функція мови. Вона фокусується на повідомленні, а також на способі передачі повідомлення. Це означає, що повідомлення може бути прикрашене риторичними фігурами мови або «квітчастою» мовою. Можна знайти поетичну функцію в цитатах і розмовних приказках.

Метамовна функція. Мета в основному визначається як самосвідомість. Таким чином, метамовна функція стосується розмови про саму мову — її особливості, визначення слів, роз'яснення двозначності та опис навмисної гри слів. Метамовна функція також доречна при перекладі, якщо іноземні слова використовуються для надання особливого значення або акценту [23].

На основі моделі мовної функції Карла Бюлера Клаус Брінкер у своїй роботі «Лінгвістика тексту» 1992 року виділив наступні п'ять функцій тексту:

Інформаційна функція. Адресант може обмежити достовірність своїх знань різними способами, наприклад, посилаючись на джерело або використовуючи модальні дієслова (sollen, wollen тощо), модальні слова (offenbar, vermutlich тощо). Інформаційна функція характерна для типів текстів «повідомлення», «звіт» і «опис». Це також може бути пов'язано з «оцінювальним» ставленням. Ця тематична установка характерна для типів тексту «експертиза», «рецензія», «медичне заключення» тощо. Чи має оцінчне висловлювання також (або головним чином) апелятивну функцію на додаток до своєї інформативної функції, залежить від контексту або типу тексту, до якого належить відповідний текст.

Апелятивна функція. Типи текстів із даною функцією: реклама, пропагандистські тексти, коментарі, робочі інструкції, інструкції із застосування, рецепти, юридичні тексти, прохання, пропозиції, петиції, проповіді тощо. Можуть сигналізувати формули з дієсловами auffordern, anordnen, befehlen, bitten, raten, empfehlen, fragen, verlangen, beauftragen та ін. Однак такі явні структури рідко зустрічаються в текстах.

Функція покладання обов'язків. Типи текстів із зобов'язальною функцією: договір, угода, гарантійне свідоцтво, обітниця, застава, пропозиція тощо. Вони зазвичай характеризуються прямим сигналом функції тексту: versprechen, sich verpflichten, schwören, übernehmen, sich bereit erklären, garantieren, sich verbürgen, wetten, anbieten тощо.

Контактна функція. Адресант дає зрозуміти реципієнту, що його хвилюють особисті стосунки з одержувачем. Про контактну функцію сигнализують наступні слова danken, um Entschuldigung bitten, beglückwünschen, gratulieren, sich beschweren, willkommen heißen, Beileid aussprechen, verfluchen тощо. Контактні тексти часто пов'язані з фіксованими соціальними подіями, які вимагають вираження ставлення реципієнта. Контактна функція особливо характерна для так званих текстів участі, в яких автор висловлює свою симпатію до адресата:

листи вітання та співчуття. Листівка та інші форми контактних листів також передусім виражають специфічну для контакту функцію тексту. У діалогічному спілкуванні цю функцію виконують насамперед види розмови «бесіда», «плітки» та «Small Talk».

Декларативна функція. Адресант говорить реципієнту, що текст створює нову реальність. Типи текстів із основною декларативною функцією включають, наприклад, накази про призначення, заповіти, судимості, повноваження, сертифікати тощо. Це всі типи текстів, які прив'язані до конкретних суспільних організацій. Окрім явних мовних форм, існують також певні текстові заголовки (такі як заповіт, свідоцтво, сертифікат, довіреність тощо), які стосуються декларативної функції [20].

У повсякденному житті надзвичайно рідко мовлення здійснюється лише з метою говорити та, відповідно, виступає певний тип мовних актів. Навіть у суто інформативному, на перший погляд, метеорологічному прогнозі присутня виражена оцінка та емоції щодо того, хто повідомляє цю інформацію. Як наслідок, кожен з основних типів мови може співвідноситися з декількома типами мовних актів, тобто реалізується не одна, а одразу кілька цілей того, хто говорить [9].

З даних функцій можна зробити висновки, що за допомогою тексту суб'єкту мови може:

- психічно розвантажити себе. Через самовираження суб'єкт може передати свої емоції, думки, переживання та внутрішні конфлікти, що допомагає знизити психічне навантаження. Текст, як форма вербалізації внутрішнього стану, дозволяє людині структуровано висловити те, що важко обробити тільки на рівні думок чи почуттів.
- встановити чи підтримувати контакт з реципієнтом. У даному випадку йдеться про особисті стосунки, про налагодження комунікації з іншими. Ця функція підкріплюється наступними словами: дякую, вітаю,

шкода, прошу вибачення тощо. Прикладами видів письмових текстів слугують особисті листи, листівки та записки.

- одержати або передати інформацію. Адресант дає зрозуміти реципієнту, що має намір передати йому нові дані. Ця інтенція може бути виражена словом (наприклад, повідомляю, інформую тощо) або залишитися невираженим, лише матися на увазі. Найбільш часто представлена інформативна функція в газетних, радіо- та телевізійних новинах.

- спонукати реципієнтів зробити певні дії. Адресант спонукає реципієнта зайняти певну позицію щодо події та ситуації (вплив на думку) або виконати певну дію (вплив на поведінку). Даний мовний намір може бути представленим такими словами як наказую, рекомендую, раджу тощо. Апелятивну функцію можна зустріти у рекламних текстах, рецептах, політичних коментарях та інструкціях.

Тепер можемо безпосередньо перейти до функціональних аспектів баварських діалектизмів у тексті.

- Комунікативна функція діалектизмів. Діалектизми, зокрема в Баварії, часто служать ідентифікатором культурної та соціальної групи. У південних частинах Німеччини, включно з Баварією, діалекти широко використовуються в повсякденній комунікації, надаючи мові емоційного забарвлення, особливо в неформальному спілкуванні. Це також допомагає зберігати традиції та зв'язок між поколіннями, оскільки діалект передається від батьків дітям як частина культурної спадщини.

«Діалект досі є рідною мовою багатьох дітей по всій Баварії. Це має дуже важливий ефект створення ідентичності», – пояснює Руперт Гохгольцер, професор німецької мови як другої мови в Регенсбурзькому університеті. Експерт знайомий з багатомовністю та діалектами. Ясно одне: діалект діти вивчають вдома. Він дає зрозуміти, що він належить до певного села. Немає нічого гіршого, ніж заборона діалекту: «Якщо мені більше не дозволяють

говорити мовою мого батьківського дому, я зрікаюся свого походження» [33, с. 44].

Влітку 2015 року було опубліковано розширене й оновлене нове видання роздаткового матеріалу, яке в частині IV звертає увагу на численні проєкти, які зробили видатний внесок у популяризацію діалекту в Баварії за останні роки та тісно співпрацювали зі школами: «Fränki (Нижньофранкський діалектний інститут), «Sprache im Fluss» (Католицький університет Айхштетта), «Freude an der Mundart wecken und verstärken» (Bayernbund e. V.), «Oberviechtacher Dialektproject» (Oberviechtacher Dialektforum)), щоб назвати лише деякі. Статті про Інтернет-портал літератури Баварії та «Sprechender Sprachatlas» доповнюють цю частину, як і портрет Товариства Йоганна Андреаса Шмеллера в Тіршенройті, яке присуджує спонсорську премію для семінарських робіт в баварських гімназіях з 2011 р., які пов'язані з роботою та історією впливу дослідника баварського діалекту Йоганна Андреаса Шмеллера, або досліджувати регіональні особливості діалекту.

Ось деякі відповіді дітей з одного з таких проєктів:

I red' gern Boarisch, weil... (я залюбки розмовляю баварською, тому що)

...es eine schöne Sprach' is. (це гарна мова)

...alle dahoam boarisch redn. (усі вдома розмовляють баварською)

...i's sche find und weil in meiner Familie alle so redn. (я вважаю її гарною, і тому що в моїй родині всі так говорять)

...i's a so glernt hob. (мене так навчили)

...i's guat find, dass I so redn derf. (я вважаю за добре, що я можу нею спілкуватися) [33].

Не можна не згадати публікацію 2012 року двох викладачів з Верхнього Пфальцу Людвіга Шісля та Зігфріда Бройера «Підтримка діалекту в Баварії. Посібник з теорії та практики» (Ludwig Schießl, Siegfried Bräuer «Dialektpflege in Bayern. Ein Handbuch zu Theorie und Praxis»). Тут йдеться про збереження та посилення діалекту як самостійного, рівноправного та рівноправного мовного різновиду німецької мови, тут також є численні концепції та

приклади, наприклад, сучасне культивування діалекту в суспільстві та школі [29].

- Емоційна функція. Діалекти часто використовуються для створення гумористичних або емоційно забарвлених висловлювань, що спостерігається в театральних виступах і комедійних програмах, де діалект додає додатковий комічний або емоційний ефект. У медіа діалекти менш популярні, однак їхня роль у неформальній мові незамінна.

Альфред Граф народився в Альтенмаркті/Альц і був учителем, керівником семінару та директором шкільного округу в районі Траунштейн. На його думку, сучасна молодь повинна вивчати стандартну німецьку мову на уроках і практикувати її. Але той, хто розмовляє на діалекті з родичами та друзями, легше вивчає іноземні мови, тому що виріс, спілкуючись двома мовами. «Письмова мова є мостом від мозку до мозку. Діалект – міст від серця до серця», - стверджував письменник [33, с. 64].

- Стилiстична функція. У художніх текстах баварський діалект може виконувати роль стилістичного прийому, допомагаючи створювати характер персонажів або передавати специфічну атмосферу регіону. Це зустрічається у творах літератури, де використання діалекту підкреслює автентичність.

Функції тексту стосуються основного завдання тексту в мовній дії, його передбачуваного впливу на слухача/читача та його фактичних наслідків.

3.2. Текстові функції баварського діалекту у різних жанрах

Баварський діалект, один із найвідоміших діалектів німецької мови, має значний вплив на усну та письмову комунікацію в різних жанрах, зокрема літературних, музичних, театральних, політичних і навіть побутових текстах. У кожному з цих жанрів діалект виконує певні текстові функції, які надають комунікації специфічного характеру та виразності.

1. Художня література

Баварські діалектизми можуть виконувати у прозових та поетичних творах наступні функції:

1) Локалізація сюжету. Використання баварського діалекту допомагає окреслити культурне та географічне середовище твору. Це важливо для відображення автентичності життя та культури Баварії. Використання баварського діалекту додає наративам національного колориту.

2) Характеризація персонажів. Діалект відображає соціальний статус, професію, вік або походження персонажів, надаючи їм індивідуальності та глибини.

У творі Людвіга Тома «Мюнхенки» (1919) можна одразу зрозуміти, що події відбуваються у Баварії, пізніше буде зазначено, що це Мюнхен. Роман написаний літературною німецькою мовою, але певні персонажі спілкуються, використовуючи баварський діалект, що додає їм шарму та автентичності.

(28) *«Einige erzählten, daß er wunderschön auf der Zither spiele und dazu singe; in den Abendstunden hörte man die anheimelnden Klänge, wenn sich Rubatscher in seinem Dachzimmer am offenen Fenster hören ließ:*

»Drunt im tiafn Toll

Rauscht a Wossafoll...«

oder

»Zillachtoll, du bischt mei Freid!«

Das weibliche Gemüt neigt sich dem Ungewöhnlichen zu und ist dankbar für alles, was die Phantasie anregt» [Thoma L. Münchnerinnen, 1919].

(29) *Die Hände in den Hosentaschen, arglos vor sich hinpfeifend, ging er ein paarmal durch den Laden, blieb dann stehen und sagte:*

»Apropos, daß i net vergiß, der Verkauf von Salami is jetzt wieder lebhafter, net wahr?«

»Söll woll, Herr Ch... Chloberger«, antwortete der Ladendiener, als müsse er seine Freude über das Aufblühen des Geschäftes zeigen.

»Nach meiner Berechnung müssen gestern allein zwei bis drei weggegangen sein... waren's größere oder mittlere?« fragte Benno.

»Sie wern nit gar so machtig gwösen sein...«

»So... No, jedenfalls wer i nach Verona dös Weitere veranlassen, daß uns der Vorrat net ausgeht.« [Thoma L. Münchnerinnen, 1919].

3) Емоційна забарвленість. Баварський діалект часто використовується для створення певного емоційного настрою — теплоти, гумору або навіть конфліктності.

Як можна побачити з твору Альфреда Графа, вірш повністю написаний баварським діалектом і насичений іронією та гумором. Комічний ефект створюється також завдяки тому, що англійські слова написані на баварський манір (*Autdoor-Äktschn, Aufit, häppi, Däddy, oupen Är* тощо) [див. текст В.1.].

2. Театральні та кінематографічні жанри

Баварські діалектизми можуть виконувати у творах кінематографів наступні функції:

1) Реалістичність діалогів. У театрі та кіно діалект використовується для реалістичної передачі побутової мови, що робить персонажів більш автентичними.

2) Гумор і іронія. В багатьох народних комедіях і п'єсах діалект використовується для створення комічного ефекту, оскільки баварські фрази та інтонації часто передають гумор або іронію.

3) Соціальна критика. Баварський діалект іноді служить для сатиричного зображення соціальних явищ або критики влади, особливо у творах баварських драматургів. Часто діалект виступає інструментом для розкриття соціальних проблем через специфічну регіональну призму.

Яскравим сучасним прикладом сучасного кінематографічного світу виступає німецько-австрійський пригодницький фільм 2011 року «Том і Гек», сценарій якого написав Рудольф Герфуртнер. Режисер Норберт Лехнер екранізував «Пригоди Тома Сойєра» Марка Твена та переніс досвід двох романних героїв Тома Сойєра та Гекльберрі Фінна в баварський повоєнний період 1948 року.

Дія фільму відбувається у маленькому селищі не на Міссісіпі, а десь на Ізарі чи Інні, у Ландсгуті чи Розенхаймі. У будь-якому разі в Баварії та після

Другої світової війни, до грошової реформи в червні 1948 року. Головні герої розмовляють не стандартною німецькою мовою, а скоріше баварським діалектом.

Сирота війни Том Сойер зростає зі своєю тіткою Поллі після смерті своїх батьків. Зі своїм найкращим другом Геком, який живе в занедбаному залізничному вагоні, він готує багато розіграшів і тріпає останній нерв своєї тітки. Перебуваючи вночі на кладовищі, вони спостерігають за вбивством однорукого дрібного шахрая Амі Джо і стежать, щоб злочин не залишився безкарним [Tom und Haske, 2015].

Останнім часом почала з'являтися тенденція перекладати або створювати фільми й мультфільми, використовуючи повністю або частково баварський діалект [Garfield - Eine extra Portion Abenteuer – Spot Bairisch 40", 2024; Lissi und Der Wilde Kaiser, 2007; Ted - Trailer "Bayern", 2012].

Переклад оперного матеріалу на діалект також не є чимось новим. 150 років тому Йоганн Нестрой досяг у цьому великого успіху. Відтоді завжди були ансамблі, які радували своїх глядачів подібними переробками та пародіями. Оповідна версія «Ring an 1 Abend» Ріхарда Вагнера Вікко фон Бюлова, прем'єра якої відбулася в Мангеймі в 1992 році, також належить до цієї категорії, хоча й не написана діалектом, що є не таким узагальненням великого матеріалу, скільки стислим і гострим трактуванням. У Баварії Пауль Шаллвег увійшов в історію своїми «операми на баварському діалекті». Голова організації «Freunde des Nationaltheaters» та відомі діалектні автори представили 25 оперних адаптацій на баварському діалекті, від «Fliagadn Holländer», яка переходить через озеро Штарнберг, до «Meistersinger von Miesbach» і до «Zauberflöte».

З 1995 року опери в Баварії також взяли на себе завдання використовувати пародії на діалекті, щоб охопити аудиторію, яка менш знайома з «великою» оперою. Тексти тут не лише редагуються діалектом, але також музика перекладена на баварську народну музику.

Щоб перекласти лібрето опери на діалект без втрати сюжетної нитки, від авторів потрібно не лише глибоке знання діалекту, а й уміти стисло й з гумором

описати надзвичайно драматичні й часто заплутані події. І вони повинні добре знати людей свого регіону, щоб мати змогу переконливо перекласти оперу у свій власний пейзаж і середовище проживання. Тексти для баварських опер були написані Йоганною Вольф фон Шуттер, яка померла у 2013 році. Разом з Петером Зейтцом вона з часом створила репертуар, у якому підсумовується відома оперна література: «Lohengrin oder: Neugier bringt koa Glück», «Don Giovanni oder: Allzuvui is ung'sund», «La Traviata oder: Echte Liab is schlecht fürs Geschäft», і це лише деякі з них.

Ансамбль заснували концертна гітаристка Габріеле Предігер та актриса Йоганна Вольф фон Шуттер. Композитор та народний музикант Герберт Шмельцер адаптував оперні мелодії, створюючи оригінальні баварські варіації з гумором і музичністю. Квінтет, відомий як Pitzeshofener Saitenmusik, до складу якого увійшли арфістки Штефані Поліфка та Барбара Голльвітцер, гітаристки Габріеле Предігер і Барбара Шмельцер та контрабасист Бернхард Мане, виконує інструментальну частину як «Оперний оркестр». У жіночих партіях блискуче виступають Регіна Бахгаммер і Ханна Махне, а Ніно Корда-молодший, Пітер Зайтц, Хеннер Квест та Руді С. Галл виступають у ролі ведучих і створюють особливу атмосферу. Ансамбль об'єднує елементи опери та народної музики, додаючи до виступів баварський колорит та діалект, що надає їм унікального душевного звучання [31, с.113].

3. Музичні жанри

Баварські діалектизми можуть виконувати у музичних творах наступні функції:

1) Ідентичність і національна гордість. У піснях, особливо в народній музиці (Volksmusik), баварський діалект підкреслює національну ідентичність і регіональну гордість.

2) Гумористичні та розважальні тексти. Баварський діалект використовується в текстах пісень для додання гумору або веселощів. Це характерно для таких жанрів, як "Schlager" або "Neue Volksmusik".

Матеріалами для досліджень науковців зазвичай виступають дитячі пісні, оскільки дитячі пісні відображають культурні цінності, мову, ідеали суспільства, а також етапи розвитку дитини. Науковці вивчають їх для розуміння того, як пісні впливають на формування світогляду, соціальних норм та емоційного інтелекту дітей. Зміст і структура дитячих пісень можуть допомогти відстежувати зміни в суспільстві, адаптацію культурних цінностей до сучасності, а також зберігати народну мудрість та традиції через покоління [див. текст В.2.].

Пісні групи LaBrassBanda, які поєднують баварський діалект з сучасною музикою, підкреслюють місцеву культуру, а також інтегруються в ширший європейський контекст [див. текст В.3.].

4. Побутова комунікація та соціальні мережі

Баварські діалектизми можуть виконувати у побутовому спілкуванні наступні функції:

1) Простота та неформальність. У розмовах та соціальних мережах діалект слугує для створення неформальної атмосфери, демонструючи близькість між співрозмовниками. Діалект допомагає людям відчувати близькість та спорідненість, особливо в неформальних умовах спілкування. Його застосування підкреслює автентичність і культурну ідентичність, роблячи спілкування більш особистим та теплим.

2) Гумор та іронія. У побутових текстах, таких як повідомлення в месенджерах, діалект може використовуватись для передачі веселого або іронічного настрою.

У соціальних мережах можна знайти короткі гумористичні дописи або меми на баварському діалекті, що підкреслюють унікальні аспекти життя в Баварії [Hollywood Filme auf Bayerisch, Facebook].

Сайт програми "**Auf Bairisch g'lacht!**" на ARD Mediathek містить архів гумористичних виступів, скетчів і мініатюр баварських коміків від Bayerischer Rundfunk (BR). Програма представляє як класичний гумор із минулих років, так і сучасні скетчі, що висвітлюють баварську культуру та мову з жартівливого

боку. Це мікс із комедійних мініатюр про повсякденні теми в баварському стилі [Auf Bairisch g'lacht!. *Archiv des BR Fernsehens*].

Текстові функції баварського діалекту залежать від жанру, у якому він використовується. У літературі й театрі діалект підсилює ідентичність і автентичність, а в музиці та побутовому мовленні підкреслює регіональний колорит та додає гумору.

Висновки до розділу III

Діалектизми є не лише засобом мовлення, а й глибоко вкоріненим елементом культури, який виконує низку функцій, розглянутих нижче.

1. Комунікативна функція. Діалекти слугують комунікативним інструментом, який дозволяє ідентифікувати особу як представника певної культурної групи. Використання діалекту в текстах сприяє створенню автентичного комунікативного простору, що сприяє зміцненню культурних зв'язків між різними поколіннями. Як підкреслює професор Руперт Гохгольцер, використання діалекту надає відчуття приналежності до місцевої спільноти, допомагає зберігати традиції та є індикатором соціокультурної ідентичності. Діалектизми в текстах таким чином не лише передають інформацію, але й підсилюють соціальний контакт.

2. Емоційна функція. Діалекти сприяють вираженню емоцій та внутрішніх переживань мовця. У медіа чи театральних виставах діалекти часто використовуються для створення гумористичних або емоційно насичених сцен, підсилюючи емоційний вплив на аудиторію. Як зазначив Альфред Граф, діалект є засобом «від серця до серця», що дозволяє мовцю не тільки доносити свої емоції, а й створювати теплу атмосферу, зрозумілу широкій аудиторії.

3. Стилїстична функція. У художніх текстах баварський діалект виступає стилїстичним прийомом, який допомагає вказати на особливості характеру персонажів або створити специфічну атмосферу. Наприклад, у творах Людвіга Тома діалектизми допомагають читачеві миттєво перенестись у місце подій та відчувати автентичність баварської культури. Діалект надає персонажам індивідуальності та особливого колориту, що робить їх більш правдоподібними.

4. Інформативна функція. Діалектизми також виконують інформативну функцію. Вони дають зрозуміти реципієнту певні аспекти культурного контексту, пов'язаного з регіоном, де вживається діалект. Це дозволяє не тільки передати фактичну інформацію, але й допомагає реципієнту зрозуміти культурний контекст, в якому було створено текст. Наприклад, баварський

діалект у новинах або радіопередачах може підкреслювати регіональну ідентичність, сприяючи кращому розумінню культурних аспектів слухачами.

5. Тексти з використанням діалекту також виконують психотерапевтичну функцію, дозволяючи мовцям самовиразитися. Для багатьох мовців рідний діалект є способом «зняття» внутрішнього напруження, оскільки він є природним інструментом для передачі особистих емоцій, думок і переживань. Самовираження через діалект сприяє психологічній розрядці і дає можливість мовцям зберігати культурну самобутність.

Важливим аспектом діалектизмів у тексті є збереження культурної пам'яті. Текст, написаний або виражений на діалекті, зберігає в собі пам'ять про історичні та культурні контексти. Як стверджував Ю. М. Лотман, діалект може виступати не лише засобом передачі нових смислів, а й способом збереження та актуалізації минулого. Завдяки такій функції діалекти стають живим «сховищем» колективної пам'яті, зберігаючи мовні традиції та культурні значення.

Отже, баварський діалект, як і інші регіональні діалекти, виконує різноманітні функції, кожна з яких має значення для збереження та розвитку культури. Діалектизми є інструментом не лише комунікації, а й передачі культурних цінностей, засобом емоційного впливу, способом збереження культурної пам'яті та підтримки психічного стану особистості. Врахування цих функцій дозволяє глибше зрозуміти важливість діалектів у сучасній комунікації, їх роль у підтримці ідентичності та значущість для соціокультурного розвитку.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

Мова наче живий організм, який постійно перебуває в русі. Вона ніколи не залишається статичною, постійно змінюється й вдосконалюється, адаптуючись до нових ситуацій, технологій та потреб спілкування. Нові слова, терміни та фразеологізми оновлюють лексичний склад, а деякі старі слова можуть вийти з ужитку або змінити своє значення.

Мова країни, яка простягається на сотні та тисячі кілометрів, не може бути однорідною, саме тому з'являються діалекти. Залежно від історії, географії, культури, соціального та етнічного складу населення в різних частинах країни можуть розвиватися відмінні мовні форми. Найчастіше діалекти формуються через ізольованість окремих регіонів, коли мова населення практично не змінюється протягом десятиліть або століть.

Сьогодні діалекти переважно використовуються в усному мовленні, у неформальних ситуаціях, таких як, наприклад, розмови між друзями та родичами. У писемному середовищі використовується стандартна мова, або літературна мова, яка є офіційною мовою в Федеративній республіці Німеччина. Однак, в деяких областях, наприклад, в літературі та поезії, діалекти можуть використовуватися як стилістичний елемент для вираження експресивності та самобутності.

У німецькій мові представлена найбільша кількість діалектів у світі. Загалом їх можна поділити на нижньонімецькі та верхньонімецькі діалекти, останні з яких складаються з середньо- та південнонімецьких діалектів. Сучасна літературна німецька мова сформувалася з давньоверхньонімецьких діалектів.

Баварський діалект, що належить до південнонімецьких діалектів, є одним з найвідоміших та найуживаніших діалектів, який виник у федеральній землі Баварія й має свої власні лінгвістичні особливості. Варто зазначити, що баварський діалект все ж таки не є окремою мовою, а є лише різновидом німецької мови.

Баварський діалект є одним з найширше поширених діалектів в Німеччині і вживається в Баварії та деяких сусідніх регіонах, таких як Австрія, Тіроль та Південний Тіроль в Італії, а також в Швейцарії. Цей діалект також можна почути в деяких частинах Чехії, Ліхтенштейну, Угорщини, Румунії та Словаччини, де проживає баварська меншина.

Як було зазначено раніше, дана говірка має власні фонетичні, лексико-семантичні та граматичні відмінності від стандартної німецької мови. Баварський діалект має власну систему фонетичних звуків, деякі з яких сильно відрізняються від стандартної німецької мови. За рахунок того, що цей діалект багатий на голосні звуки, виникла велика кількість дифтонгів, яка значно перевищує кількість дифтонгів у стандартній німецькій мові. Вокалізація *l* та *r*, редукція приголосних на кінці слів, вживання *b*, *d*, *g* замість *p*, *t*, *k* – усі ці явища пом'якшують та полегшують вимову баварців.

Лексичний склад баварського діалекту досить різноманітний і містить багато слів, які не вживаються в стандартній німецькій мові. Багато з них можуть мати походження з інших мов, таких як латинська, грецька, італійська та французька мови. Нерідким явищем є також те, що слова мають релігійний підтекст, оскільки виникли в часи релігійних реформацій, а також базуються на давній міфології.

Граматичний устрій баварського діалекту має деякі особливості порівняно зі стандартною німецькою мовою. Передусім можна виокремити таку тенденцію в морфології, що баварці схильні до скорочення префіксів, кореневих голосних, закінчень тощо. Заперечення в реченні, порядок слів, відмінювання іменників, дієслів, артиклів також мають певні відмінності порівняно зі стандартною німецькою мовою.

Баварський діалект у текстах виконує кілька ключових функцій: він є засобом комунікації, що підсилює почуття спільноти, та виражає емоції, додаючи персонажам автентичності й колориту. Діалектизми також передають культурні особливості регіону, допомагають зберегти культурну спадщину і підтримують емоційний зв'язок між поколіннями.

Діалектизми виконують важливу роль у підтримці культурної спадщини. Вони є інструментом передачі культурних цінностей і традицій між поколіннями, як це спостерігається у баварських навчальних проєктах. Участь дітей у таких проєктах дозволяє їм усвідомити значення діалекту як частини своєї культурної ідентичності. Це сприяє збереженню та популяризації діалекту, особливо в регіонах з багатою історичною спадщиною.

Можна зробити висновок, що у Федеративній республіці Німеччина роль діалектів як засобу комунікації є надзвичайно важливою та виразнішою, ніж у будь-якій іншій мові світу. Вивчення діалектів уможливорює дослідження історії народу, покращує розуміння становлення та розвитку певних норм, а також допомагає зануритися в культурне життя жителів певної місцини, їхніх традицій та звичаїв.

Баварський діалект відображає побут та вірування народу та є невід'ємною частиною етнокультури, важливою складовою культурної спадщини Баварії. Лексичне наповнення говірки передає національний і локальний колорит, який нерідко застосовують в рекламних проспектах та художніх творах. Як було вище зазначено, баварський діалект не стоїть на місці, а постійно розвивається, саме тому його дослідження завжди буде становити інтерес для науковців-лінгвістів.

Діалект, як і будь-яка мова, є системою, яка постійно розвивається та змінюється, тому буде оновлюватися його лексичний склад, вдосконалюватися вимова та видозмінюватися граматичні правила, завдяки чому лінгвісти будуть продовжувати дослідження особливостей даної говірки протягом багатьох років.

Дослідження баварського діалекту німецької мови є перспективним напрямом, оскільки цей діалект має унікальні фонетичні, лексичні, граматичні та текстові особливості, що суттєво відрізняють його від стандартної німецької мови та інших діалектів. У фонетичному аспекті вивчення специфіки звуків, характерних для баварського діалекту, а також варіативності їх вимови залежно від географічного розташування допоможе глибше зрозуміти особливості його звукової системи.

Щодо лексики, актуальним є аналіз лексичних запозичень і впливу інших мов та діалектів на баварську лексику, зокрема елементів з латини, італійської та слов'янських мов. Вивчення унікальних і типових для баварського діалекту слів у різних соціальних та вікових групах може показати, як розвивається та функціонує лексика в конкретному діалекті. Граматичні особливості баварського діалекту також потребують уваги. Вивчення синтаксичних особливостей – конструкцій, характерних для баварської мови в порівнянні зі стандартною німецькою, як-от підрядні речення та порядок слів, може показати, як діалект формує свою власну граматичну структуру.

Текстові та дискурсивні особливості баварського діалекту цікаві для аналізу в художніх творах, усних розповідях, піснях та побутовій мові. Соціолінгвістичний аналіз використання діалекту в різних комунікативних ситуаціях – у родині, на роботі, у публічних виступах – також є перспективним і показує, як змінюються текстові структури під впливом стандартної німецької мови. Важливо також дослідити психолінгвістичний аспект, зокрема білінгвізм у носіїв баварського діалекту, які одночасно володіють стандартною німецькою, і як відбувається взаємодія обох мов.

Отже, подальші дослідження баварського діалекту можуть значно збагатити не лише знання про сам діалект, а й про загальні процеси розвитку та варіативності німецької мови. Дослідження фонетичних, лексичних, граматичних і текстових особливостей цього діалекту дозволить краще зрозуміти, як національна мова співіснує з діалектами, які соціальні та культурні функції вони виконують і як взаємодіють між собою.

СПИСОК ТЕОРЕТИЧНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Добріца А. Лексико-стилістичні особливості перекладу баварського діалекту (на матеріалі порталу muenchen.de): Автореферат дипломної роботи на здобуття академічного ступеня магістра. Миколаїв, 2020. 11 с. URL: <https://krs.chmnu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/1338/1/авторефера%20Добріца.pdf> (дата звернення: 28.10.2024).
2. Іваніселі О. Фонетичні та лексико-семантичні особливості діалектів німецької мови. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/300405052.pdf> (дата звернення: 28.10.2024).
3. Кулина І. Мовні особливості середньовісньонімецької ділової прози. *Вісник ХНУ імені В. Н. Каразіна. Серія: Іноземна філологія. Методика викладання іноземних мов.* 2020. № 91. URL: <https://doi.org/10.26565/2227-8877-2020-91-08> (дата звернення: 29.10.2024).
4. Куцина К., Смоляна Т. Запозичені слова та їх роль у розвитку німецької мови. *Наумовські читання : 36. тез XX Всеукр. науково-метод. конф., м. Харків, 3 листоп. 2022 р.* С. 361–365.
5. Олійник К. Баварський діалект та його особливості. *Іноземна мова у полікультурному просторі: досвід та перспективи : Матеріали I Всеукр. науково-практ. конф., м. Кам'янець-Подільський, 10 квіт. 2019 р.* 2019. С. 84–87.
6. Оніщенко Н. Конотація регіональності у фразеологічній системі німецької мови. *Науковий вісник кафедри ЮНЕСКО Київського національного лінгвістичного університету.* 2017. № 35. С. 76–82.
7. Оніщенко Н. Стилістичні та семантичні характеристики конотативної системи сучасної німецької фразеології : дис. канд. філол. наук : 10.02.04. Харків, 2003. 251 с.
8. Панченко І. Адресатна референція як засіб реалізації Принципу Ввічливості. *Науковий вісник Східноєвропейського національного*

- університету імені Лесі Українки. 2015. № 4. С. 265–271.
URL: <http://evnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/7856> (дата звернення: 15.10.2024).
9. Панченко К. Лінгвістичні особливості текстів малої форми. *Науковий блог*.
URL: <https://naub.oa.edu.ua/linhvistychni-osoblyvosti-tekstiv-maloji-formy/> (дата звернення: 28.10.2024).
10. Сюсько К. Вихід германців на політичну арену Європи. 2006. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/18476/1/Вихід%20германців%20на%20політичну%20арену%20Європи.pdf> (дата звернення: 27.10.2024).
11. Шаталова І. Морфологічні та лексичні ізоглоси баварського діалекту німецької мови : Магістерська робота. Острог, 2020. 78 с.
URL: <https://theses.oa.edu.ua/DATA/253/Магістерська%20Шаталова%20Інгa.pdf> (дата звернення: 28.10.2024).
12. Ammon U. Die deutsche Sprache in Deutschland, Österreich und der Schweiz: Das Problem der nationalen Varietäten. Berlin / New York : de Gruyter, 1995. 575 S.
13. Augustin A. Die Verwendung des Bairischen im Kontext audio-visueller Medien. 2018. S. 7–17.
URL: https://dokumenty.osu.cz/ff/studiagermanistica/archiv/2018_Studia-Germanistica-22.pdf#page=7 (Zugriff am: 27.10.2024).
14. Bairisch – eine linguistische Besonderheit. *Bayerische Staatszeitung*.
URL: <https://www.bayerische-staatszeitung.de/staatszeitung/leben-in-bayern/detailansicht-leben-in-bayern/artikel/bairisch-eine-linguistische-besonderheit.html#topPosition> (Zugriff am: 27.10.2024).
15. Bairisch oda Bayrisch?. *Boarischkult*. 2020. 29. Dezember.
URL: <https://www.boarischkult.de/texte/bairisch-oda-bayrisch?> (Zugriff am: 28.10.2024).
16. Bairische Grammatik. *Bairisches Wörterbuch*. URL: <https://www.bayrisches-woerterbuch.de/bairisch-lernen/bairische-grammatik/> (Zugriff am: 28.10.2024).

17. Bayerisch, Bayrisch oder Bairisch?. *Remaraweng. Boarisch Sprachgeschichte. Der bairische Sprachraum*. URL: <https://www.bairische-sprache.at/Index/Bairischer%20Sprachraum.htm> (Zugriff am: 17.10.2024).
18. Bayerisches Staatsministerium für Bildung und Kultur, Wissenschaft und Kunst. Dialekte in Bayern. Handreichung für den Unterricht (mit 2 DVDs) - Zweite, erweiterte u. aktualisierte Auflage 2015. München, 2015. 392 S. URL: <http://www.isb.bayern.de/schulartspezifisches/materialien/dialekte-in-bayern/> (Zugriff am: 28.10.2024).
19. Berlinger J. Das zeitgenössische deutsche Dialektgedicht. Zur Theorie und Praxis der deutschsprachigen Dialektlyrik 1950-1980. Frankfurt/Bern/New York : Peter Lang GmbH, 1983. 392 S.
20. Brinker K., Groos J. Textlinguistik. Heidelberg, 1993. 48 S.
21. Brinkmann H. Hochsprache und Mundart – Wirkendes Wort. Düsseldorf : Pädagogischer Verlag, 1962.
22. Chastnyk S. V. Regional Dialects in the Cultural Life of Germany. *Culture of Ukraine*. 2019. No. 64. URL: <https://doi.org/10.31516/2410-5325.064.03> (date of access: 27.09.2024).
23. Hasani Pillana M. Linguistic Forms and Text Functions. *Academic Journal of Interdisciplinary Studies*. 2020. Vol. 9, no. 4. P. 141–146. URL: <https://doi.org/10.36941/ajis-2020-0049> (date of access: 31.10.2024)
24. Huber G. Bairisch ist Hochdeutsch. *AK Heimatgeschichte Mitterfels e.V.* URL: https://ak-heimatgeschichte.mitterfels-online.de/joomla/index.php?option=com_content&view=article&id=846:bairisch-ist-hochdeutsch&catid=110:bairische-sprache&Itemid=144 (Zugriff am: 27.10.2024).
25. Klexikon-Artikel: Dialekt. URL: <https://klexikon.zum.de/wiki/Dialekt> (Zugriff am: 17.10.2024).
26. Lotman Y., Piatigorsky A. Text and Function. *JSTOR archive*. URL: <https://sisu.ut.ee/wp->

- <content/uploads/sites/172/lotmanpjatigorskisfunction.pdf> (date of access: 28.10.2024).
27. Niederbayern und Oberpfälzer sprechen am häufigsten Bayerisch. Ergebnisse der bevölkerungsrepräsentativen Bayernumfrage. *Regionalinstitut Marktforschung München GmbH*. URL: <https://rim-marktforschung.de/niederbayern-und-oberpfaelzer-sprechen-am-haeufigsten-bayerisch/> (Zugriff am: 20.10.2024).
 28. Rowley A. Bairische Dialekte. *Historisches Lexikon Bayerns*. URL: https://www.historisches-lexikon-bayerns.de/Lexikon/Bairische_Dialekte (Zugriff am: 07.10.2024).
 29. Ruch H. Dialekte in Bayern. Handreichung für den Unterricht. 2. Aufl. München : Agentur2 GmbH, 2015. 394 S.
 30. Schmid H. U. Bairisch. Das Wichtigste in Kürze. München : Verlag C. H. Beck oHG, 2012. 255 S.
 31. Wer ko der ko. Süddeutsch und Bairisch. / Hrsg. E. Blockhoff. Augsburg : Aumüller Druck GmbH & Co. KG., 2015. 120 S.
 32. Wilmanns W. Deutsche Grammatik: Lautlehre. De Gruyter Mouton, 1911. 503 S.
 33. Wittmann H. "Freude an der Mundart" – Lesebuch zum Bayernbund-Projekt. Rosenheim : Bayernbund e.V., 2014. 207 S.
 34. Witzlinger H. Bairisch. *Deutschkurse-passau.de*. URL: <https://www.deutschkurse-passau.de/JM/images/stories/DOWNLOADS/bairisch.pdf> (Zugriff am: 28.10.2024).
 35. Wolfswinkler K., Harrington J. The influence of Standard German on the vowels and diphthongs of West Central Bavarian | Journal of the International Phonetic Association | Cambridge Core. *Cambridge Core*. URL: <https://www.cambridge.org/core/journals/journal-of-the-international-phonetic-association/article/influence-of-standard-german-on-the-vowels-and-diphthongs-of-west-central->

bavarian/F10485A5AE7A19AB17A7DBDFFE6763A0 (date of access: 28.10.2024).

36. Zehetner L. Das bairische Dialektbuch. München : C. H. Beck'sche Verlagsbuchhandlung (Oscar Beck), 1985. 302 S.

СПИСОК ЛЕКСИКОГРАФІЧНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Жайворонок В. Знаки української етнокультури: Словник-довідник. Київ : Довіра, 2006. 703 с.
2. Онлайн-словник Duden. URL: <https://www.duden.de/rechtschreibung/Dialekt> (дата звернення: 27.10.2024).
3. Словник української мови: в 11 томах. – Том 2. Київ, 1971. 550 с.
4. Knödel. *BDO* / *Bayerns Dialekte* Online. URL: [https://bdo.badw.de/suche?lemma=Knödel&options\[exact\]=1&options\[case\]=1&options\[highlight\]=0](https://bdo.badw.de/suche?lemma=Knödel&options[exact]=1&options[case]=1&options[highlight]=0) (Zugriff am: 28.10.2024).
5. Krautwickl. *Bairisches Wörterbuch*. URL: <https://www.bayrisches-woerterbuch.de/krautwickl-krautwickel-krautwickerl/> (Zugriff am: 28.10.2024).
6. Leberkas. *Bairisches Wörterbuch*. URL: <https://www.bayrisches-woerterbuch.de/leberkaes-leberkas-der/> (Zugriff am: 16.10.2024).
7. Leberkäse. *BDO* / *Bayerns Dialekte* Online. URL: [https://bdo.badw.de/suche?lemma=Leberkäse&options\[exact\]=1&options\[case\]=1&options\[highlight\]=0](https://bdo.badw.de/suche?lemma=Leberkäse&options[exact]=1&options[case]=1&options[highlight]=0) (Zugriff am: 20.10.2024).
8. Schweinshaxen. *Bairisches Wörterbuch*. URL: <https://www.bayrisches-woerterbuch.de/schweinshaxen-die/> (Zugriff am: 28.10.2024).

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ:

1. 23 Kinderlieder aus Oberbayern und den benachbarten Gebieten. München 1992
2. 3D CHARACTERS | 3D Animation Studio. Lissi und Der Wilde Kaiser - Character Animation, 2019. *YouTube*.

- URL: <https://www.youtube.com/watch?v=YPPYwIKdsCY> (Zugriff am: 28.10.2024).
3. Auf Bairisch g'lacht!. *Archiv des BR Fernsehens*. URL: <https://www.ardmediathek.de/sendung/auf-bairisch-g-lacht/Y3JpZDovL2JyLmRlL2Jyb2FkY2FzdFNlcmlscy9icm9hZGNhc3RTZXJpZXM6L2JyZGUvZmVybnNlaGVuL2JheWVyaXNjaGVzLWZlcm5zZWhlbi9zZW5kdW5nZW4vYXVmLWJhaXJpc2NoLWdsYWNodA> (Zugriff am: 28.10.2024).
 4. Bayern 2 | BR Podcast. *BR Podcast*. URL: <https://www.br.de/mediathek/podcast/sender/bayern-2> (Zugriff am: 28.10.2024).
 5. Bayern Insider. *Bayern Insider*. URL: <https://bayerninsider.podigee.io> (Zugriff am: 28.10.2024).
 6. Boarisch gredt, boarisch gsunga. *Süddeutsche Zeitung*. 2019. 25. Februar. URL: <https://www.sueddeutsche.de/muenchen/feldmoching-boarisch-gredt-boarisch-gsunga-1.4344498> (Zugriff am: 28.10.2024).
 7. Bögel R. Tz auf Bairisch: Warum ma mia des macha. *Tz*. 2014. 21. Februar. URL: <https://www.tz.de/muenchen/stadt/tz-erscheint-auf-bairisch-editorial-erklaerung-warum-macha-3376143.html> (Zugriff am: 28.10.2024).
 8. Bonke M. Mei Lem ois Ruhrpott-Bayer - Ex-Löwe Weigl im tz-Gspräch. *Tz*. 2019. 21. Februar. URL: <https://www.tz.de/sport/1860-muenchen/tz-auf-bairisch-ex-loewe-weigl-im-tz-gspraech-11787716.html> (Zugriff am: 20.10.2024).
 9. Funkhaus Rosenheim Podcast – Die Podcasts von Radio Charivari, Radio Galaxy und Alpin FM. *Funkhaus Rosenheim Podcast – Die Podcasts von Radio Charivari, Radio Galaxy und Alpin FM*. URL: <https://podcast.funkhaus-rosenheim.de> (Zugriff am: 28.10.2024).
 10. Graf A. Weißblau und kreuzfidel. 6. Aufl. Trostberg : Erdl Druck, Medienhaus, 2013. 80 S.

11. Heimatspiegel extra | BR Podcast. *BR Podcast*.
URL: <https://www.br.de/mediathek/podcast/heimatspiegel-extra/704> (Zugriff am: 28.10.2024).
12. Hollywood Filme auf Bayerisch. *Facebook*. URL: <https://fb.watch/vu5gzApkS/> (Zugriff am: 28.10.2024).
13. In d'Wiarglichkeit. *Boarischkult*. 2020. 2. Dezember.
URL: <https://www.boarischkult.de/texte/in-d'wiarglichkeit> (Zugriff am: 24.10.2024).
14. LaBrassBanda | Die offizielle LaBrassBanda Website - Songtext - Danzn - Kaffee vs. Bier. *LaBrassBanda | Die offizielle LaBrassBanda Website*.
URL: <https://www.labrassbanda.com/songtext-danzn-kaffee-vs-bier.html> (Zugriff am: 28.10.2024).
15. Mühleisen S. Nia koan Streit mehr. *Süddeutsche Zeitung*. 2019. 10. Dezember.
URL: <https://www.sueddeutsche.de/muenchen/advents-serie-befluegelt-nia-koan-streit-mehr-1.4718292> (Zugriff am: 28.10.2024).
16. Rimpel K. Er hod uns an de Preißn vakaft - De tz schaut se de Ursprung vom Separatismus in unsara Hoamad o. Tz. 2019. 21. Februar.
URL: <https://www.tz.de/politik/tz-auf-bairisch-er-hod-uns-an-de-preissn-vakaft-11787085.html> (Zugriff am: 18.10.2024).
17. SonyPicturesGermany. Garfield - Eine extra Portion Abenteuer – Spot Bairisch 40" Deutsch (Kinostart 9.5.2024), 2024. *YouTube*.
URL: <https://www.youtube.com/watch?v=vcrpe3wx6QM> (Zugriff am: 28.10.2024).
18. Thoma L. Münchnerinnen. *Projekt Gutenberg-DE - Startseite*.
URL: <https://www.projekt-gutenberg.org/thoma/mnchnrin/mnchnrin.html> (Zugriff am: 28.10.2024).
19. Trailer. Tom und Hacke - Trailer 1 - Deutsch, 2015. *YouTube*.
URL: <https://www.youtube.com/watch?v=cb2cf4RERYs> (Zugriff am: 28.10.2024).

20. Unbedingt lesen! Diese Heimatsprüche haben uns bislang erreicht. *Allgäuer Zeitung*. 2018. 6. September. URL: https://www.allgaeuer-zeitung.de/bayern/unbedingt-lesen-diese-heimatsprueche-haben-uns-bislang-erreicht_arid-9800 (Zugriff am: 16.10.2024).
21. Universal Pictures Germany. Ted - Trailer "Bayern" german / deutsch HD, 2012. *YouTube*.
URL: https://www.youtube.com/watch?v=xvjI_CnHxBY (Zugriff am: 28.10.2024).
22. Unterstöger H. Nix gwiss woas ma ned. *Süddeutsche Zeitung*. 2017. 24. Februar. URL: <https://www.sueddeutsche.de/kolumne/sprachlabor-nix-gwiss-woas-ma-ned-1.3393647> (Zugriff am: 28.10.2024).
23. Welte J. Söderla! De tz erklärt an Markus sein Dialekt. *Tz*. 2019. 21. Februar. URL: <https://www.tz.de/politik/tz-auf-bairisch-soederla-de-tz-erklaert-an-markus-sein-dialekt-11787022.html> (Zugriff am: 28.10.2024).

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

Таблиця А.1. Сучасні діалекти німецької мови

Назва груп діалектів	Територія розповсюдження	Назви діалектів
Нижньонімецькі діалекти (Niederdeutsch)	Поширені на півночі країни	<ul style="list-style-type: none"> • нижньофранкський; • нижньосаксонський (вестфальський, остфальський); • макленбурзький; • фризський; • бранденбурзький (східнонижньонімецький).
Середньонімецькі діалекти (Mitteldeutsch)	Поширені в центральній частині країни	<ul style="list-style-type: none"> • середньофранкські (ріпуарський, мозельсько-франкський); • рейнськофранкські (гессенський, пфальцський); • східносередньонімецькі (тюринзький, верхньосаксонський).
Південнонімецькі діалекти (Oberdeutsch)	Поширені на півдні країни	<ul style="list-style-type: none"> • східнофранкський; • південнофранкський; • швабський; • алеманський; • баварський.

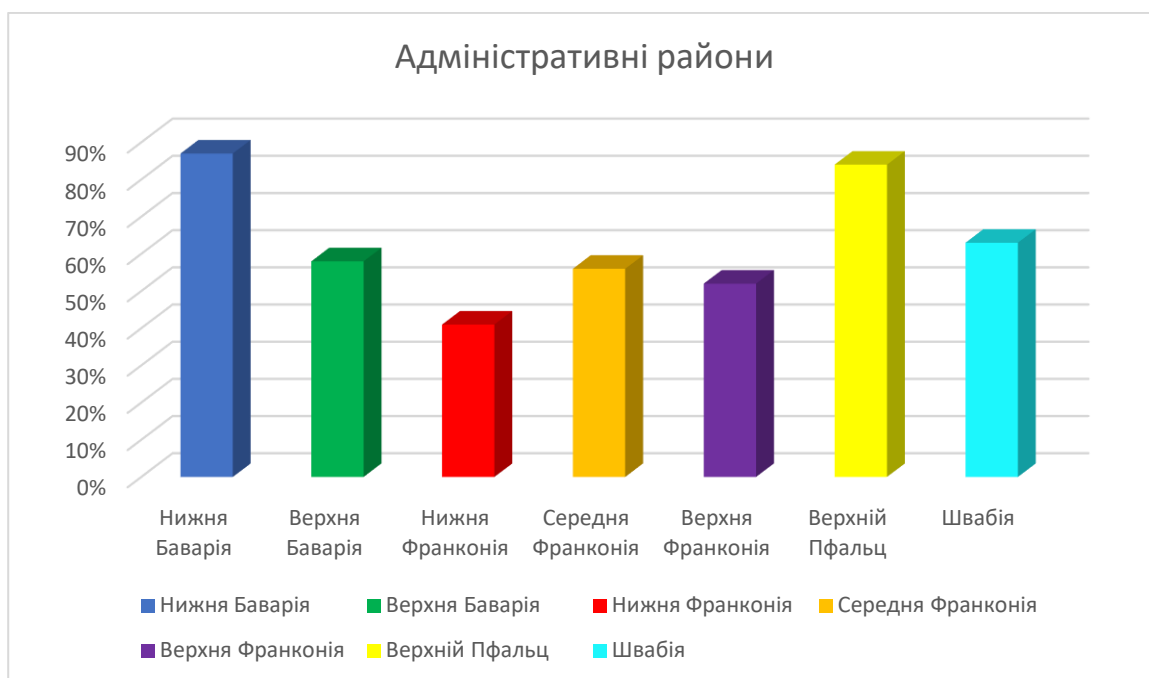

Рис А.1. Вживання діалектів у різних районах Баварії

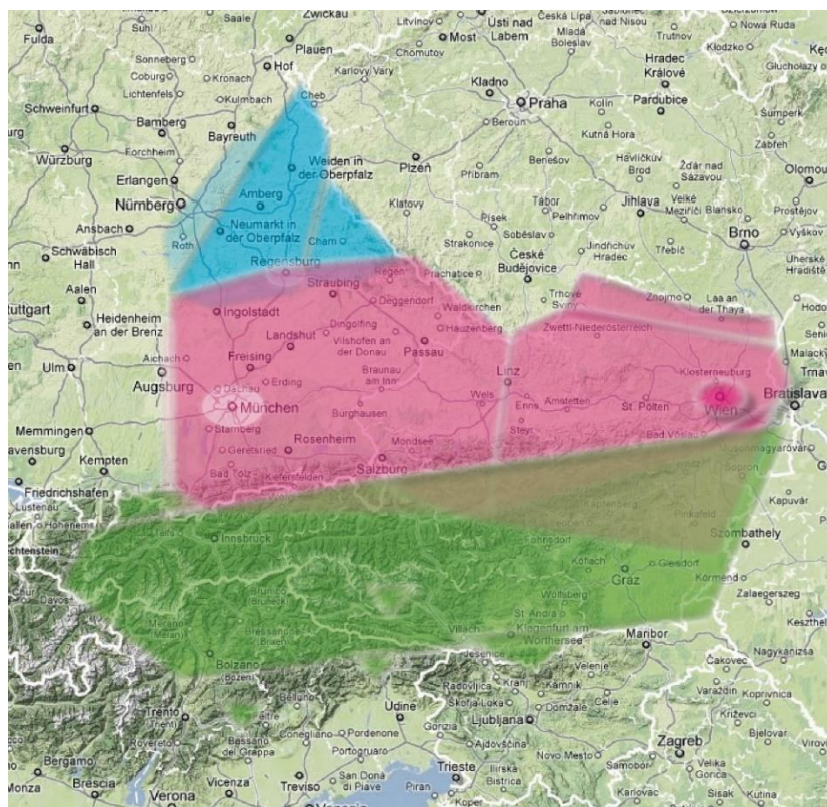

Рис. А.2. Діалектні групи баварського діалекту з пересічними зонами

ДОДАТОК Б

Таблиця Б.1. Діапазон дифтонгів у баварському діалекті

ia	eo	ài	àu
ea	iu	ai (âi)	àu ⁿ
ęa (ää)		ei	ou
ea ⁿ		ęi (äi)	qu
ua		ei ⁿ	
oa		ai ⁿ	
qa (åa)		qi	
oa ⁿ		oi	
		oi ⁿ	
		ui	

Таблиця Б.2. Відмінювання означеного артикля та іменників у баварському діалекті

	Maskulin	Feminin	Neutrum	Plural
Nom.	da Hund	d’Katz	as/’s Roß	de Leid/d’Leid
Dat.	`m/am/an Hund	da Katz	`m/am/an Roß	de Leid
Akk.	`n Hund	d’Katz	as/’s Roß	de Leid/d’Leid

Таблиця Б.3. Відмінювання дієслів у баварському діалекті

	sagen	gehen
Präsens	I sog	I geh
Vergangenheit	I hob gsogt	I bi(n) ganga
Vorvergangenheit	I hob gsogt ghobt	I bi(n) ganga gwen
Zukunft	I werd song	I wird geh
Konjunktiv II (Präsens)	I daat song	I daad geh
Konjunktiv II (Vergangenheit)	I hed gsogt	I waar ganga

Баварський діалект	Стандартна німецька мова
b	b (дзвінкий) p (глухий)
d	d (дзвінкий) t (глухий)
gl, gn, gr, gw	gl, gn, gr (дзвінкий) kl, kn, kr, qu (глухий)

Рис. Б.1. Приголосні звуки в баварському діалекті та стандартній німецькій мові

ДОДАТОК В

Текст В.1.

Die Englische Krankheit von Alfred Переклад К. К.**Graf**

*(30) De deitsche Sprach is a Patient
mit Infektion vo England dreht:*

*Wimmerl, Fiaba, Bladern
im Hirn und auf da Schnadern.*

*Wosd' hi'schaugst, kimmst da deppert
via:*

*Teenies, Kids stehn vor da Tüa,
's Mei hams voller Englisch-Brocka,
da konnst di bloß no niederhocka.*

*Sie beiken, shoppen, ham vui Fann,
dees gfoit da Oma und da Mamm.*

*Und's Outfit und da Fastfuud-Fraß
is aa net bläd – dees is scho was.*

*Boid wern de gescheidn Minis plärrn
– mia Oidn kinnan's nimma hörn–:*

*„Du Däddy, woäßt, i sag's ganz kuul,
i muass jetzt ganz schnell in den Puul.*

*I mächt mein Boddi geil riläxn,
a wenig a Pauer einihexn,
oupen Är, was wui ma mehr,
irgend a Ivent muass her.*

*Die deutsche Sprache ist ein Patient
mit einer Infektion von England
herüber:*

*Pickel, Fieber, Blasen
im Hirn und auf den Lippen.*

*Wohin man schaut, wird man ganz
verwirrt:*

*Teenager, Kinder stehen vor der Tür,
den Mund voll mit englischen Brocken,
da kann man sich nur noch hinsetzen.*

*Sie backen, shoppen, haben viele Fans,
das gefällt der Oma und der Mama.*

*Und das Outfit und das Fast-Food-
Fraß*

*ist auch nicht schlecht – das hat schon
was.*

*Bald werden die klugen Kleinen
schreien –*

wir Alten können's nicht mehr hören –:

*„Du Daddy, weißt du, ich sag's ganz
cool,
ich muss jetzt schnell in den Pool.*

*Ich möchte meinen Körper entspannt
relaxen,*

*Autdoor-Äktschn kruzinäsn,
da werst so schnell koa oide Schäsn,
jang und häppi – dees is schee“.*

*[A. Graf, Weißblau und kreuzfidel,
2013]*

*etwas Power hineinhexen,
Open Air, was will man mehr,
irgendein Event muss her.*

*Outdoor-Action, cruisen und näseln,
da wirst du nicht so schnell zur alten
Schachtel,
jung und happy – das ist schön.“*

Текст В.2.

**Beim Bimperlwirt, beim
Bamperlwirt oder Das
Kasperltheater**

*(31) Beim Bimperlwirt, beim
Bamperlwirt,
da kehrt der Kasperl ein.
Bald er a Halbe trunka hat,
na schiabt er s'Glasl ein.*

*Bimperl, Bamperl, trallala,
lustig san mir Kinder da,
Bimperl, Bamperl, tralala,
Lustig san mir da!*

*Beim Bimperlwirt, beim Bamperlwirt,
da kehrt der Sepperl ein.
Und wann er a koa Geld net hat,
so will er lustig sein. Bimperl, Bamperl*

...

Переклад К. К.

*Beim Bimperlwirt, beim Bamperlwirt,
da kehrt der Kasperl ein.
Sobald er ein Bier getrunken hat,
kippt er das Glas um.*

*Bimperl, Bamperl, trallala,
lustig sind wir Kinder da,
Bimperl, Bamperl, tralala,
lustig sind wir da!*

*Beim Bimperlwirt, beim Bamperlwirt,
da kehrt der Sepperl ein.
Und auch wenn er kein Geld hat,
möchte er lustig sein.
Bimperl, Bamperl ...*

*Beim Bimperlwirt, beim Bamperlwirt,
da kehrt der Räuber ein.
Er isst Bratwürste, trinkt ein Bier
und das Bezahlen lässt er sein.*

*Beim Bimperlwirt, beim Bamperlwirt,
da kehrt der Räuber ein.*

*Ißt Bratwürst, trinkt a Halbe Bier
und 's Zahln, des laßt er sein.*

*Beim Bimperlwirt, beim Bamperlwirt,
da kehrt die Gretl ein.*

*Sie ißt a Stückl Guglhupf
und trinkt an süaßn Wein.*

*Beim Bimperlwirt, beim Bamperlwirt,
da kehrt die Hexe ein.*

*sie b'stellt sich glei an Kräutertee,
tut Hexenkraut hinein.*

*Beim Bimperlwirt, beim Bamperlwirt,
da kehrt der König ein.*

*Er hängt die Krone an die Wand,
läßt das Regieren sein.*

*Beim Bimperlwirt, beim Bamperlwirt,
da kehrt der Wachtmeister ein.*

*Er ißt an Schweinsbratn und a Kraut,
fünf Knödl müaßn's sein.*

*Beim Bimperlwirt, beim Bamperlwirt,
da kehrt die Prinzessin ein.*

*Sie will kein Fleisch, sie will kein Brot,
sie laßt das Essen sein.*

*Beim Bimperlwirt, beim Bamperlwirt,
da kehrt die Großmutter ein.*

*Beim Bimperlwirt, beim Bamperlwirt,
da kehrt die Gretel ein.*

*Sie isst ein Stück Gugelhupf
und trinkt einen süßen Wein.*

*Beim Bimperlwirt, beim Bamperlwirt,
da kehrt die Hexe ein.*

*Sie bestellt sich gleich einen Kräutertee
und mischt Hexenkraut hinein.*

*Beim Bimperlwirt, beim Bamperlwirt,
da kehrt der König ein.*

*Er hängt die Krone an die Wand
und lässt das Regieren sein.*

*Beim Bimperlwirt, beim Bamperlwirt,
da kehrt der Wachtmeister ein.*

*Er isst einen Schweinsbraten und
Kraut,*

fünf Knödel müssen es sein.

*Beim Bimperlwirt, beim Bamperlwirt,
da kehrt die Prinzessin ein.*

*Sie will kein Fleisch, sie will kein Brot,
sie lässt das Essen sein.*

*Beim Bimperlwirt, beim Bamperlwirt,
da kehrt die Großmutter ein.*

*Eine Tasse Kaffee trinkt sie gern,
dazu ein feines Stück Torte.*

*Beim Bimperlwirt, beim Bamperlwirt,
da kehren die Kinder ein.*

*A Tasserl Kaffee trinkt sie gern,
dazu a Tortn fein.*

*Beim Bimperlwirt, beim Bamberlwirt,
da kehr'n die Kinder ein.*

*Sie essen, daß der Tisch sich biegt,
und wollen lustig sein*

*[23 Kinderlieder aus Oberbayern und
den benachbarten Gebieten, 1992].*

*Sie essen, bis sich der Tisch biegt,
und wollen lustig sein.*

Текст В.З.

Kaffee vs. Bier von LaBrassBanda

Переклад К. К.

(32) Gestern Nacht in Landshuts Straßen

Wollt i mi zerstreuen in kloane Gassen

Kann's ned fassen, denk i oiwei no an di

Singa, lacha, Schafkopfkarten

Schmusen, tanzen, a Bier im Garten

A neues Leben starten

D' Kellnerin nimmt mi mit zu ihr

*Und sie fragt: „Magst du Kaffee?“ „Ah
ganz lieb vo dir*

Sei ned bös aber, i hätt lieber no a Bier

*Bei dem Kaffee da kannt a Blödsinn
passiern“*

Und singen

Die Sun geht auf, brauchen ned schlafen

*A Lebn in unserer Welt, mögens ned
verlassen*

*Gestern Nacht in den Straßen von
Landshut*

*Wollte ich mich in den kleinen
Gassen ablenken.*

*Ich kann es nicht fassen, ich denke
immer noch an dich.*

*Singen, lachen, Schafkopfkarten,
schmusen, tanzen, ein Bier im
Garten,*

ein neues Leben beginnen.

*Die Kellnerin nimmt mich mit zu sich,
und sie fragt: „Möchtest du einen
Kaffee?“*

*„Oh, das ist ganz lieb von dir,
sei mir nicht böse, aber ich hätte
lieber noch ein Bier.*

*All die Sorgen san heut gar nix für mi
Kimm lass uns abhauen, ois vergessen
Du schaut mi schmunzelnd o, jetzt nur
ned stressen*

*Da kimmt a Café, kimm da sitz ma uns
moi hi*

*Und da Kellner fragt: „Magst du
Kaffee?“ „Ah ganz lieb vo dir
Sei ned bös aber, i hätte lieber no a Bier
Bei dem Kaffee da kannt a Blödsinn
passiern“*

Und singen

*A paar Dog spada, uns wieder troffen
Ganz schee niachtern, an Rausch
ausgeschlafen*

*Überraschend uns glei wieder mögn
Mir gfoigt dei Lacha, die scheppsen
Zähn*

*Kann di verstehn, a ohne reden
Und auf oimoi da sagst du zu mir*

*„Magst an Kaffee?“ „ah ganz lieb vo dir
Sei ned bös aber, kimm, schieß auf's Bier
Bring an Kaffee, lass an Blödsinn
passieren“*

Wir singen

[LaBrassBanda. Kaffee vs. Bier, 2020].

*Bei dem Kaffee könnte etwas
Dummes passieren.“*

Und wir singen.

*Die Sonne geht auf, Schlaf brauchen
wir nicht,
ein Leben in unserer Welt, das
möchten wir nicht verlassen.*

*All die Sorgen sind heute nichts für
mich.*

*Komm, lass uns abhauen, alles
vergessen.*

*Du schaut mich schmunzelnd an,
bloß keinen Stress.*

*Da kommt ein Café, komm, lass uns
mal Platz nehmen.*

*Und der Kellner fragt: „Möchtest du
einen Kaffee?“*

*„Oh, das ist ganz lieb von dir,
sei mir nicht böse, aber ich hätte
lieber noch ein Bier.*

*Bei dem Kaffee könnte etwas
Dummes passieren.“*

Und wir singen.

*Ein paar Tage später, wir treffen uns
wieder,*

*ganz schön nüchtern, den Rausch
ausgeschlafen,*

*und mögen uns überraschenderweise
gleich wieder.*

*Mir gefällt dein Lachen, deine
schiefen Zähne,
ich verstehe dich auch ohne Worte.
Und plötzlich sagst du zu mir:
„Möchtest du einen Kaffee?“
„Oh, das ist ganz lieb von dir,
sei mir nicht böse, aber komm, schieß
auf das Bier,
bring einen Kaffee und lass etwas
Dummes passieren.“
Und wir singen.*

Abstract:

The German language has gone through a significant stage of development under the influence of numerous historical events. Each word in this linguistic context is the result of transformations in society, which caused both positive and negative consequences for the world community. For many centuries, different regions of Germany were part of different states, which led to diversity in the development of the federal states in terms of economy, language and traditions. The unification of the Federal Republic of Germany and the GDR determined the process of fusion of German regional cultures and partial unification of the population, but the dialects still retain their uniqueness, which certainly attracts the attention of scientists.

The relevance of the research lies in the fact that territorial dialects remain alive and have differences in vocabulary, phonetics and grammar. The study of these features is an important step in the development of sociolinguistic competence of those who study the German language.

The object of research is the Bavarian dialect.

The subject of the study is the phonetic, lexical-semantic and grammatical features of the Bavarian dialect based on sentences used in articles in German-language newspapers and magazines, as well as the functions of dialecticisms in various genres.

The purpose of the study is to determine the phonetic, lexical-semantic and grammatical features of the Bavarian dialect and the textual functions of dialecticisms in different types of text.

To achieve this goal, it is necessary to solve the following tasks:

- explore the concept of "dialect" and the variety of modern German dialects;
- trace the historical aspects of the formation of the Bavarian dialect and its geographical distribution;
- establish the types of Bavarian dialect and its socio-cultural significance;
- analyze the phonetic, lexical-semantic and grammatical features of the Bavarian dialect in comparison with the standard German language;
- explore the concept of "text functions";

- analyze the main functions of using Bavarian dialectics in different types of text.

To achieve these goals, the following research methods were used: 1) the method of continuous sampling from lexicographic sources - to form the research corpus. 2) comparative method - to determine the differences of dialect forms from the language standard 3) descriptive method - to present language facts 4) analytical method - to study and analyze scientific and special literature 5) synthesis method - to create a classification.

This work consists of a theoretical and a practical part. The first part deals with general information about the concept of "dialect" and the formation of the Bavarian dialect and its socio-cultural significance. In order to investigate the phonetic, lexical-semantic and grammatical features of the dialect, the practical part of the work used materials from German-language media written in the Bavarian dialect, as well as individual words and whole sentences from articles in German-language podcasts, newspapers and magazines, which were published from 2014 to 2023.

The work has 75 pages, of which 18 pages are appendix and a list of references. 4 tables, 3 pictures and 3 texts are provided in the appendix. At the end of the work, you can find references to 67 sources, including 36 theoretical sources, 8 lexicographic sources, and 23 sources of illustrative material.

This work was approved on February 28, 2024 at the All-Ukrainian competition of student scientific works at the Faculty of Foreign Languages.

Keywords: Bavarian dialect, grammar, dialect, vocabulary, language, phonetics, text function.